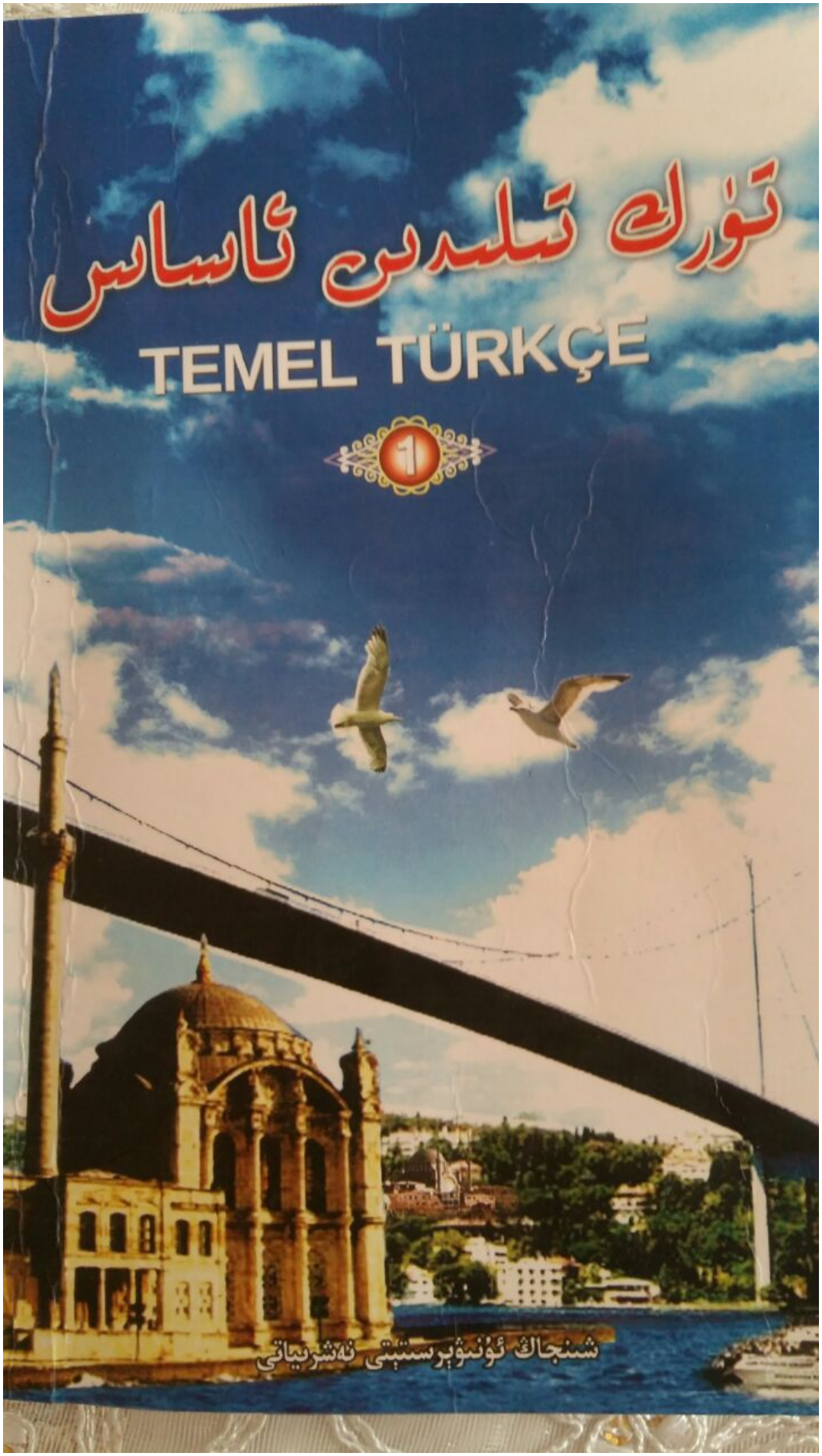
تۈرك تىلىدىن ئاساس

TEMEL TÜRKÇE

1

شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى نەشرىياتى

TÜRK DİLİ ALFABESİ

تۈرك تىلى ئېلىپبەسى

ALFABE			ئېلىپبە		
مىساللار	ئوقۇلۇشى	ھەرپلەر	مىساللار	ئوقۇلۇشى	ھەرپلەر
Araba ھارۋا، پىكاپ	a ئا	A a	Maymun مايمۇن	me م	M m
Bebek بوۋاق، قونچاق	be ب	B b	Nine مومۇا	ne ن	N n
Civ civ چۈجە	ce ج	C c	Otobüs ئاپتوبۇس	o ئو	O o
Çiçek گۈل، چېچەك	çe چ	Ç ç	Ördek ئۆردەك	ö ئۆ	Ö ö
Dede بوۋا	de د	D d	Papağan شاتۇتى	pe پ	P p
Ekmek نان	e ئە	E e	Radyo رادىيو	re ر	R r
Fare چاشقان	fe ف	F f	Saksı گۈل تەشتىكى	se س	S s
Gaga تۇمشۇق	ge گ	G g	Şişe بوتۇلكا	şe ش	Ş ş
Yağmur يامغۇر	Yumuşak g غ	Ğ ğ	Tahta تاختاي	te ت	T t
Horoz خوراز	He ھ	H h	Uçurtma لەگلەك	u ئۇ	U u

I ı	تىل ı كەينى قاتتىق ئى	Işık چىراغ، نۇر	Ü ü	ئۈ ü	Üzüm ئۈزۈم
İ i	ئى i	İki ئىككى	V v	ۋ ve	Vapur پاراخوت
J j	ژ je	Jılet بىرىتىۋا	Y y	ي ye	Yay ئوقيا
K k	ك ke	Kazak پوپايكا	Z z	ز ze	Zil قوڭغۇراق
L l	ل le	Lale گۈل			

İÇİNDEKİLER

1-DERS 1
2-DERS 5
3-DERS 7
4-DERS 9
5-DERS 11
6-DERS 13
7-DERS 15
8-DERS 17
9-DERS 19
10-DERS 21
11-DERS 23
12- DERS 29
13- DERS 40
14-DERS 48
15-DERS 54
16-DERS 59
17- DERS 65
18- DERS 71
19- DERS 77
20- DERS 83
21- DERS 90
22- DERS 95
23- DERS 101
24- DERS 109
25-DERS 117
26- DERS 127
27- DERS 133
28- DERS 139
29- DERS 145
30- DERS 151
31- DERS 157
32- DERS 163
33- DERS 171

1 - DERS

تۈرك تىلى ھەققىدە قىسقىچە ساۋات

تۈرال - ئالتاي تىلى سىستېمىسى مانجۇ - توڭگۇز تىللىرى ئائىلىسى، تۈركي تىللار ئائىلىسى، موڭغۇل تىلى ئائىلىسىدىن ئىبارەت ئۈچ تىل ئائىلىسىدىن تەشكىل تاپقان. بۇنىڭ ئىچىدىكى تۈركي تىللار ئائىلىسى ئۆز ئىچىدىن ئوغۇز تىللىرى گۇرۇپپىسى، قىپچاق تىللىرى گۇرۇپپىسى، ئۇيغۇر - قارلۇق تىللىرى گۇرۇپپىسى دەپ ئۈچكە بۆلۈنىدۇ. ئوغۇز تىللىرى گۇرۇپپىسىغا تۈرك، ئەزەربەيجان، تۈركمەن تىللىرى، قىپچاق تىلى گۇرۇپپىسىغا قازاق، تاتار، قىرغىز تىللىرى، ئۇيغۇر - قارلۇق تىلى گۇرۇپپىسىغا ئۇيغۇر، ئۆزبېك، سالار، سېرىق ئۇيغۇر تىللىرى كىرىدۇ. يۇقىرىقى ئۈچ تىل گۇرۇپپىسىدىكى ھەرقانداق بىر تىلنى ئۆزلەشتۈرگەن كىشى شۇ تىل گۇرۇپپىسىدىكى باشقا تىللارنىمۇ ناھايىتى ئاسان ئۆزلەشتۈرۈۋالالايدۇ. جۇملىدىن تۈرك تىلىنى بىلگەن كىشى ئوغۇز تىللىرى گۇرۇپپىسىدىكى ئەزەربەيجان، تۈركمەن تىللىرىنى ئاسان ئۆگىنەلەيدۇ.

تۈرك تىلىنىڭ تارىخي باسقۇچلىرى*

تۈرك تىلى ھازىرقىدەك مۇكەممەل بىر تىل ھالىتىگە كەلگۈچە تۆۋەندىكىدەك بىر نەچچە تارىخي باسقۇچنى بېشىدىن ئۆتكۈزگەن.

1. ئەڭ قەدىمكى تۈرك تىلى. بۇ يىراق قەدىمكى دەۋرلەردىن مىلادىيە 5 - ئەسىرگىچە بولغان دەۋرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ دەۋرلەرگە ئائىت تۈركچە يازما يادىكارلىقلار تېخى بايقالغىنى يوق.

2. قەدىمكى تۈرك تىلى دەۋرى. بۇ دەۋر كۆك تۈركچە مەڭگۈ تاش يادىكارلىقلىرى بارلىققا كەلگەن 6 - ئەسىردىن 10 - ئەسىرگىچە (كۆك تۈرك خانلىقى، غەربىي - شەرقىي كۆك تۈرك خانلىقلىرى، ئورخۇن ئۇيغۇر خانلىقى دەۋرىدە بارلىققا كەلگەن مەڭگۈ تاش يادىكارلىقلىرى تىلىنى كۆرسىتىدۇ) بولغان دەۋرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

3. ئوتتۇرا ئەسىر تۈرك تىلى. بۇ 11 - ئەسىردىن 13 - ئەسىرگىچە بولغان دەۋرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ دەۋر تىلى «تۈركي تىللار دىۋانى» دا كەلتۈرۈلگەن پارچىلار، «قۇتادغۇبىلىك»، «ئەتەبەتۈل ھەقايىق» قاتارلىق يادىكارلىقلار تىلىنى كۆرسىتىدۇ. يۇقىرىقى ئىككى دەۋر يادىكارلىقلىرىنىڭ تىلى ئۇيغۇر تىلىغىمۇ ئورتاق.

4. قەدىمكى ئاناتولىيە تۈركچىسى. بۇ دەۋر 13 - ئەسىرنىڭ ئوتتۇرىلىرىدىن 15 - ئەسىرگىچە بولغان جەريانىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇيۇك شائىر يونۇس ئەمرەنىڭ ئەسەرلىرى مۇشۇ دەۋر تىلىدا ئىجات قىلىنغان.

---

* ق. سادىقوف، خ. ھەمىدوف قاتارلىقلار: «تۈرك تىلى». ناشكەنت، 2005 - يىلى نەشرى.

5. ئوسمانلى تۈركچىسى. بۇ 16 - ئەسىردىن 20 - ئەسىرنىڭ باشلىرىغىچە بولغان دەۋرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ دەۋر تىلى ئەرەب - پارس تىلىدىن كىرگەن سۆزلەرنىڭ ئالاھىدە كۆپلۈكى بىلەن باشقا دەۋر تىللىرىدىن پەرقلىنىدۇ.

6. ھازىرقى زامان تۈركىيە تۈركچىسى (Çağdaş Türk dili). 1910 - يىللاردىن باشلاپ ھازىرقى زامان تۈرك تىلىنىڭ يېڭى دەۋرى باشلىنىدۇ.

تۈرك تىلى تۈركىيە جۇمھۇرىيىتىنىڭ دۆلەت تىلىدۇر. تۈركىيەدە 74 مىليوندىن ئارتۇق كىشى تۈرك تىلىنى قوللانغاندىن سىرت ياۋروپادىكى گېرمانىيە، گىرېتسىيە، سىپرۇس، ئىسوۋۇ، بۇلغارىيە، رۇمىنىيە قاتارلىق 30 نەچچە دۆلەتتە 7 مىليون تۈرك ياشايدۇ، ئۇلارنىڭ شۇ يۇرتلىرىدە ئۆز ئانا تىلىدا گېزىت، ژۇرنال، رادىيو - تېلېۋىزىيە قاتارلىق مەتبۇئاتلىرى بار. شۇڭا تۈرك تىلى ياۋروپادا ئىجتىمائىي ئالاقىدە كۆپ قوللىنىلىدىغان مۇھىم تىللارنىڭ بىرى ھېسابلىنىدۇ.

تۈرك تىلى يىلغا ئۆيغۇر تىلى ئارىسىدىكى پەرق ماھىيەتتە ئوغۇز تىللىرى گۇرۇپپىسى يىلغا ئۆيغۇر - قارلۇق تىللىرى گۇرۇپپىسى ئوتتۇرىسىدىكى پەرقتۇر. يەنى ئۆيغۇر تىلىدىكى سۆز بېشىدىكى جارانگسىز ك (k) ئاۋازىنى تۈرك تىلىدا گ (g)دا ئالمىشىدۇ. مەسىلەن: كۆز - göz، كۆك - gök، كۈن - gün، كەل - gel: ئۆيغۇر تىلىدىكى سۆز بېشىدىكى جارانگسىز ت (t) ئاۋازىنى تۈرك تىلىدا د (d)دا ئالمىشىدۇ. مەسىلەن: تاغ - dağ، توقۇز - dokuz، توغرا - doğru: ئۆيغۇر تىلىدىكى سۆز بېشىدىكى م ئاۋازىنى تۈرك تىلىدا ب(b)دا ئالمىشىدۇ. مەسىلەن: مەن - ben، مىڭ - bin، مىنمەك - binmek. ئۆيغۇر تىلىدىكى ك ئاۋازىنى تۈرك تىلىدا ن (n) دا ئالمىشىدۇ. مەسىلەن: مىڭ - bin، ئونىڭ - onun، كۆڭۈل - gönül.

ئۆيغۇر تىلىدىكى بولماق پېئىلى تۈرك تىلىدا ب ئاۋازى قىسقارتىلىپ olmak شەكلىدە ئىشلىتىلىدۇ.

ئۆيغۇر تىلىدىكى يوغۇم ئارىسىدا كەلگەن ئىككى ئۇزۇق ئاۋازنىڭ قانلانغان سۆزلەردىكى بىر ئۇزۇق ئاۋازى تۈرك تىلىدا قىسقارتىلىدۇ. مەسىلەن: ئىككى - iki، يەتتە - yedi، توققۇز - dokuz.

ئۆيغۇر تىلىدىكى سۆز ئاخىرىدا كەلگەن بەزى سۆزلەردىكى ئۇزۇق ئاۋازلار تۈرك تىلىدا چۈشۈپ قالىدۇ. مەسىلەن: سىيرىق - sarı، قوۋۇق - kapı، قاتتىق - katı، ئاچچىق - acı دېگەندەك.

OKUMA YAZMA VE TELAFFUZ ALIŞTIRMALARI

Ali, araba nerede?	ئەلى، ھارۋا قەيەردە؟
At nerede?	ئات قەيەردە؟
Baba, araba şurada.	دادا، ھارۋا ئاۋۇ يەردە.
At geliyor.	ئات كېلىۋاتىدۇ.
Bak baba, at geliyor .	قارا دادا، ئات كېلىۋاتىدۇ.
Bu iş çok güzel oldu.	بۇ ئىش ناھايىتى ياخشى بولدى.
Baba çok güzel oldu.	دادا، بەك ياخشى بولدى.
Güzel oldu anne.	ياخشى بولدى ئانا.
Ayşe, bu iş güzel oldu.	ئايشە، بۇ ئىش ياخشى بولدى.
Ayşe, sabun nerede?	ئايشە، سوپۇن قەيەردە؟
Ali, sabun şurada.	ئەلى، سوپۇن ئاۋۇ يەردە.
Ayşe, su ver, sabun ver.	ئايشە، سۇ بەر، سوپۇن بەر.
Su var, Sabun var.	سۇ بار، سوپۇن بار.
Sabun var, elini yıka.	سوپۇن بار، قولۇڭنى يۇ.
Çok su var, sabun var.	كۆپ سۇ بار، سوپۇن بار.
Temizlik yapmak çok güzel.	تازىلىق قىلىش نېمىدېگەن ياخشى.

KELİMELER

okuma yazma	ساۋات چىقىرىش
telaffuz alıştırmaları	ئېغىز كۆندۈرۈش مەشىقى
fidan (is)	كۆچەت
al (f)	ئال، مە
ver (f)	بەر، ئەكەل
ekmek (is)	نان، تېرىماق
gel (f)	كەل
bak (f)	قارا، باق
ne (s)	نېمە، نېمىدېگەن
güzel (s)	گۈزەل، چىرايلىق، ياخشى
çok (s)	ناھايىتى، بەك، كۆپ
arı (is)	بەرە
olmak (f)	بولماق
olacak (f)	بولىدۇ، بولغۇسى
verecek (f)	بېرىدۇ، بەرگۈسى

araba (is)	ھارۋا، پىكاپ
nerede (z)	قەيەردە
şura (z)	بۇ يەر
şurada (z)	بۇ يەردە
geliyor (f)	كېلىۋاتىدۇ
oldu (f)	بولدى
sabun (is)	سوپۇن
el (is)	قول
yıkamak (f)	يۇيماق
temiz (s)	پاكىز، تازا
yapmak (f)	قىلماق، ياپماق، ئىشلىمەك
kelimeler	سۆزلەر، سۆزلۈك

2 - DERS

OKUMA YAZMA VE TELAFFUZ ALIŞTIRMALARI

Ayşe evde, Ali evde.	ئايشە ئۆيدە، ئەلى ئۆيدە.
Babam evde, Annem evde.	دادام ئۆيدە، ئانام ئۆيدە.
Çocuklar evde oynuyor.	بالىلار ئۆيدە ئويناۋاتىدۇ.
Bu ev ne güzel.	بۇ ئۆي نېمىدېگەن ياخشى.
Bu ev çok güzel.	بۇ ئۆي بەك ياخشى.
Ali evde, Ayşe evde.	ئەلى ئۆيدە، ئايشە ئۆيدە.
Gece Kaya, Fatma geldi.	ئاخشام كايا بىلەن فاتىمە كەلدى.
Çocuklar da geldi.	بالىلارمۇ كەلدى.
Çocuklar evde oynuyor.	بالىلار ئۆيدە ئويناۋاتىدۇ.
Çocuklar güzel güzel oynuyor.	بالىلار ناھايىتى ياخشى، كۆڭۈللۈك ئويناۋاتىدۇ.
Gece komşular geldi.	ئاخشام قوشنىلار كەلدى.
Ayşe çay verdi.	ئايشە چاي بەردى.
Komşular çay içiyorlar.	قوشنىلار چاي ئىچىۋاتىدۇ.
Kaya var, Fatma var.	كايا بار، فاتىمە بار.
Çocuklar var.	بالىلار بار.
Çocuklar da çay içiyorlar.	بالىلارمۇ چاي ئىچىۋاتىدۇ.
Birlik, kardeşlik ne güzel.	بىرلىك، قېرىنداشلىق نېمىدېگەن ياخشى.
Birlik, kardeşlik ne iyi.	بىرلىك، قېرىنداشلىق نېمىدېگەن ياخشى.
Bugün çok iş var.	بۈگۈن جىق ئىش بار.
Ali tarlaya gidecek.	ئەلى ئېتىزلىققا بارىدۇ.
Ayşe süt ısıtacak.	ئايشە سۈت قايناتىدۇ.
Babam da iş yapacak.	دادامۇ ئىش قىلىدۇ.
Çocuklar oynayacak.	بالىلار ئويناپىدۇ.
Çocuklar da iş yapacak.	بالىلارمۇ ئىش قىلىدۇ.
Bugün çok iş var.	بۈگۈن جىق ئىش بار.
Kaya işe gidiyor.	كايا ئىشقا كېتىۋاتىدۇ.
Fatma temizlik yapıyor.	فاتىمە تازىلىق قىلىۋاتىدۇ.
Anam çorap örüyor.	ئانام پايپاق توقۇۋاتىدۇ.
Herkes çalışıyor.	ھەممەيلەن ئىشلەۋاتىدۇ.

KELİMELER

ev (is)	ئۆي
baba (is)	دادا، ئاتا
ana, anne (is)	ئانا، ئاپا
çocuk (is)	بالا، پەرزەنت
oynamak (f)	ئويناماق، ئوسسۇل ئويناماق
oynuyor (f)	ئويناۋاتىدۇ
gece (is)	ئاخشام، كېچە
.....da...	...مۇ، ...بولسا
güzel güzel (s)	ناھايىتى ياخشى، كۆڭۈللۈك
komşu (is)	قوشنا
içmek (f)	ئىچمەك
içiyor (f)	ئىچىۋاتىدۇ
komşuluk (is)	قوشنىدارچىلىق
iyi (s)	ياخشى
birlik (is)	بىرلىك، ئىتتىپاقلىق
kardeş (is)	قېرىندىاش، ئوكا
kardeşlik (is)	قېرىندىاشلىق
tarla (is)	ئېتىزلىق
gitmek (is)	بارماق
gidecek (f)	باردۇ، بارغۇسى
ısıtmak (f)	قاينىتماق، ئىسىتماق
ısıtacak (f)	ئىسىتىدۇ، پىشىرىدۇ
yapacak (f)	قىلىدۇ، قىلغۇسى
oynayacak (f)	ئويناىدۇ
bugün (is)	بۈگۈن
işe (is)	ئىشقا
gidiyor (f)	كېتىۋاتىدۇ
yapıyor (f)	قىلىۋاتىدۇ
çorap (is)	پاپىاق
örmek (f)	توقۇماق
örüyor (f)	توقۇۋاتىدۇ
herkes (z)	ھەممەيلەن، ھەركىم، كىشىلەر
çalışmak (f)	ئىشلىمەك
çalışıyor (f)	ئىشلەۋاتىدۇ

3 - DERS

OKUMA YAZMA VE TELAFFUZ ALIŞTIRMALARI

Ali pazara gidecek.	ئەلى بازارغا بارىدۇ.
Kaya, Fatma pazara gidecek.	كايا بىلەن فاتىمە بازارغا بارىدۇ.
Cemile de pazara gidecek.	جەمىلەمۇ بازارغا بارىدۇ.
Ayşe evde iş yapıyor.	ئايشە ئۆيدە ئىش قىلىدۇ.
Çocuklar da yardım ediyor.	بالىلارمۇ ياردەم قىلىدۇ.
Ali pazara geldi.	ئەلى بازارغا كەلدى.
Kaya, Fatma pazara geldi.	كايا بىلەن فاتىمە بازارغا كەلدى.
Cemile pazara geldi.	جەمىلە بازارغا كەلدى.
Bugün pazar çok ucuz.	بۈگۈن بازار ناھايىتى ئەرزانچىلىق.
Bugün pazar ne ucuz.	بۈگۈن بازار نېمىدېگەن ئەرزانچىلىق.
Ali çok çalıştı.	ەلى كۆپ ئىشلىدى.
Ayşe de çok çalıştı.	ايشەمۇ كۆپ ئىشلىدى.
Çok iyi ürün aldılar.	ھايىتى ياخشى ھوسۇل ئالدى.
Ali ürünü pazarda sattı.	لى مەھسۇلاتنى بازاردا ساتتى.
Ali ürünü sattı, çok para aldı.	لى مەھسۇلاتنى سېتىپ، كۆپ پۇل تاپتى.
Ali ürünü sattı.	لى مەھسۇلاتنى ساتتى.
Çok para kazandı.	ۆپ پۇل تاپتى.
Ali çok ürün sattı.	ى كۆپ مەھسۇلات ساتتى.
Çok para aldı.	پ پۇل تاپتى.
Eve basma, şeker, çay aldı.	گە چىت، تاتلىق - تۇرۇم، چاي ئالدى.
Ali basma, şeker, jilet aldı.	ى چىت، تاتلىق - تۇرۇم، بىرىتسۋا ئالدى.
Daha da parası kaldı.	پۇلى ئېشىپ قالدى.
Eve de para getirdi.	ئسۇ پۇل ئېلىپ كەلدى.
Cemil de çok ürün sattı.	سلمۇ كۆپ مەھسۇلات ساتتى.
Cemil çay, şeker aldı.	سلە چاي، تاتلىق - تۇرۇم ئالدى.
Fatma çok çorap sattı.	ە تۇرغۇن پايپاق ساتتى.
Kaya bir işte çalışıyor.	سر ئىش قىلىۋاتىدۇ.
Onlar da helva, gaz, tuz aldı.	ۇ ھالۋا، گاز، تۇز ئالدى.

Ali eve geldi.
- Bak ana, ne iyi basma.
- Bak ayşe, ne güzel basma.
- Baba, şu çok iyi çay.
- Çocuklar şu da güzel şeker.
- Sağol Ali, sen çok yaşa.
- Sağol baba, çok yaşa.

ئەلى ئۆيگە كەلدى.
— قارا ئانا، نېمىدېگەن ياخشى چىت.
— قارا ئايشە، نېمىدېگەن ياخشى چىت.
— دادا، بۇ ناھايىتى ياخشى چاي.
— بالىلار بۇمۇ ياخشى تاتلىق - تۇرۇم.
— ئامان بول ئەلى، ئۆمرۈڭ ئۇزۇن بولسۇن.
— ئامان بول دادا، ئۆمرۈڭ ئۇزۇن بولسۇن.

KELİMELER

pazar (is)	بازار، يەكشەنبە
pazara (is)	بازارغا
yardım (is)	ياردەم
etmek (f)	قىلماق
ediyor (f)	قىلىۋاتىدۇ
ucuz (s)	ئەرزان، ئەرزانچىلىق
çalıştı (f)	ئىشلىدى
ürün (is)	ھوسۇل، مەھسۇلات
aldılar (f)	ئالدى، ئېلىشتى
para (is)	پۇل
kazanmak (f)	تاپماق، ئېرىشمەك، قازانماق
basma (is)	چىت (گۈللۈك رەخت)، باسما، مەتبۇئات
şeker (is)	تاتلىق - تۇرۇم
jilet (is)	سىرىتىۋا، تىغ
daha (z)	يەنە
getirmek (f)	ئەكەلمەك
helva (is)	ھالۋا
gaz (is)	كىرىسىن، گاز
şu (z)	ئۇ، ئۇ
şu da	ئۇمۇ
sağol	ئامان بول، رەھمەت، سالامەت بول
yaşa	ياشا، ئۆمرۈڭ ئۇزۇن بولسۇن

4 - DERS

OKUMA YAZMA VE TELAFFUZ ALIŞTIRMALARI

Bugün düğün var.	بۈگۈن توي بار.
Ali, Ayşe geldi.	ئەلي، ئايشە كەلدى.
Kaya, Fatma geldi.	كايا، فاتمە كەلدى.
Cemil, Zeki geldi.	جەمىل، زەكىلەر كەلدى.
– Zeki düğün var, türkü söyle.	— زەكى، توي بار، ناخشا ئېيىت.
– Ayşe bak, ne güzel düğün.	— ئايشە قارا، نېمىدېگەن كۆڭۈللۈك توي.
Zeki türkü söylüyor	زەكى ناخشا ئېيتىۋاتىدۇ.
Ali, Kaya, Cemil oynuyor.	ئەلي، كايا، جەمىللەر ئوسۇل ئويناۋاتىدۇ.
Ne güzel bir düğün.	نېمىدېگەن كۆڭۈللۈك ئۇتكەن توي.
Herkes yardım ediyor.	ھەممەيلەن ياردەملىشىۋاتىدۇ.
Bugün güzel bir düğün var.	بۈگۈن كۆڭۈللۈك بىر توي بار.
Gelin güzel, damat iyi.	كېلىن چىرايلىق، كۆيئوغۇل ياخشى.
Düğün güzel oldu.	توي كۆڭۈللۈك بولدى.
Zeki türkü söyledi.	زەكى ناخشا ئېيتتى.
Ali, Kaya, Cemil oynadı.	ئەلي، كايا، جەمىللەر ئوسۇل ئويناندى.
Düğün çok güzel oldu.	توي ناھايىتى كۆڭۈللۈك بولدى.
Herkes yardım etti.	ھەممەيلەن ياردەملەشتى.
Bakacak kadar çocuk olmalı.	باقالىغۇدەك بالا بولۇشى كېرەك.
Çocuklar güzel.	بالىلار چىرايلىق.
Çocuklar çok güzel.	بالىلار ناھايىتى چىرايلىق.
Ancak, çocuklar iyi bakım ister.	بىراق بالىلار ياخشى بېقىلىش كېرەك.
Çocuklar iyi eğitim ister.	بالىلار ياخشى تەلىم - تەربىيەلىنىشى كېرەك.
Çok çocuğa bakmak zor.	كۆپ بالىنى بېقىش تەس.
Yeterli sayıda çocuk olmalı.	يېتەرلىك سانداً بالا بولۇشى كېرەك.
Bakacak, eğitecek kadar çocuk olmalı.	باقالىغۇدەك، ئوقۇتالىغۇدەك بالا بولۇشى كېرەك.
Çocuklara iyi bakmalı.	بالىلارنى ياخشى بېقىش كېرەك.

KELİMELER

düğün (is)	توي
türkü (is)	تۈرك خەلق ناخشىلىرى
söylemek (f)	سۆزلىمەك، ئېيتماق
gelin (is)	كېلىن
damat (is)	كۆيئوغۇل
bakmak (f)	قارىماق، باقماق
bakacak kadar	باقالمىغۇدەك
ancak	پىراق، لېكىن، پەقەت، پەقەتلا
bakım (is)	بېقىلىش
istemek (f)	خالىماق، ئارزۇ قىلماق، ئىستىمەك، تەلەپ قىلماق، كېرەك، لازىم
eğitim (is)	تەلىم - تەربىيە
zor (s)	تەس، قىيىن
yeterli (s)	قىيىنچىلىك
sayı (is)	يەتەرلىك
bakmalı (f)	سان
	بېقىش كېرەك

5 - DERS

OKUMA YAZMA VE TELAFFUZ ALIŞTIRMALARI

Okula onarım gerek.	مەكتەپنى رېمونت قىلىش كېرەك.
Baba, ne yapmalı?	دادا، قانداق قىلىمىز؟
Kaya, Cemil ne yapmalı?	كايا، جەمىل قانداق قىلىشى كېرەك؟
Okulu onaralım.	مەكتەپنى رېمونت قىلايلى.
Okula bayrak, resimleri asalım.	مەكتەپكە بايراق، رەسىملەرنى ئاسايلى.
– Kaya, bir toplantı yapalım.	— كايا، بىر يىغىن ئاچايلى.
– Cemil, bir toplantı yapalım.	— جەمىل، بىر يىغىن ئاچايلى.
Toplantı yapıldı.	يىغىن ئېچىلدى.
Güzel bir toplantı oldu.	ياخشى بىر يىغىن بولدى.
İyi bir toplantı oldu.	ياخشى بىر يىغىن بولدى.
Okulun onarımı başladı.	مەكتەپنىڭ رېمونتى باشلاندى.
Onarımda herkes çalışıyor.	ھەممەيلەن رېمونتتا ئىشلىدى.
Herkes onarıma yardım ediyor.	ھەممەيلەن رېمونتقا ياردەملەشتى.
Okulun onarımı başladı.	مەكتەپنىڭ رېمونتى باشلاندى.
Ali, Kaya çalıştı.	ئەلى، كايالار ئىشلىدى.
Zeki, Cemil çalıştı.	زەكى، جەمىللەر ئىشلىدى.
Ayşe, Fatma da yardım etti.	ئايشە، فاتىمەلەرمۇ ياردەملەشتى.
Herkes çalıştı, yardım etti.	ھەممەيلەن ئىشلىدى، ياردەملەشتى.
Onarımda herkes çalıştı.	رېمونتتا ھەممەيلەن ئىشلىدى.
Okulun onarımı bitti.	مەكتەپنىڭ رېمونتى تاماملاندى.
Okul çok güzel oldu.	مەكتەپ ناھايىتى چىرايلىق بولدى.
Herkes çalıştı, yardım etti .	ھەممەيلەن ئىشلىدى، ياردەملىشتى.
Okula bayraklar, resimler asıldı .	مەكتەپكە بايراق، رەسىملەر ئېسىلدى .
Okul çok iyi oldu .	مەكتەپ ئىنتايىن چىرايلىق بولدى.
Okul ne güzel oldu .	مەكتەپ ناھايىتى چىرايلىق بولدى.

Herkes toplandı.	ھەممەيلەن يىغىلدى.
Öğretmen bir konuşma yaptı.	ئوقۇتقۇچى سۆز قىلدى.
Muhtar, hoca da bir konuşma yaptı.	مەھەللە باشلىقى، ئىمامىلارمۇ سۆز قىلدى.
Hepiniz sağolun, dediler.	ھەممىڭلارغا رەھمەت، دېدى.
Okul çok güzel oldu.	مەكتەپ ناھايىتى چىرايلىق بولدى.
Ali de konuşma yaptı.	ئەلىمۇ سۆز قىلدى.
Ali şunları söyledi:	ئۇ مۇنداق دېدى:
Hepiniz sağolun.	ھەممىڭلارغا رەھمەت.
Birlik, kardeşlik ne güzel.	بىرلىك، قېرىنداشلىق نېمىدېگەن ياخشى.
Okuma yazma öğrenmek ne güzel.	ساۋاتلىق بولۇش نېمىدېگەن ياخشى.

KELİMELER

okul (is)	مەكتەپ
onarım (is)	رېمونت
onarmak (f)	رېمونت قىلماق
onaralım (f)	رېمونت قىلايلى
toplantı (is)	يىغىن، مەجلىس
toplantı yapmak	يىغىن ئاچماق
başlamak (f)	باشلىماق
bitmek (f)	پۈتمەك، تامامىلانماق
toplanmak (f)	يىغىلماق، توپلانماق
öğretmen (is)	ئوقۇتقۇچى
konuşma (is)	سۆز، نۇتۇق
konuşma yapmak	سۆز (نۇتۇق) سۆزلىمەك
muhtar (is)	مەھەللە باشلىقى، يېزا باشلىقى
hoca (is)	مۇللام، ئوقۇتقۇچى، ئۇستاز
hep (z)	ھەممە
hepiniz (z)	ھەممىڭلار
hepsi (z)	ھەممىسى
hepimiz (z)	ھەممىمىز
demek (f)	دېمەك، ئېيتماق
dediler (f)	دېيىشتى
şunlar (z)	بۇلار، مۇنۇلار، مۇنداق
öğrenmek (f)	ئۆگىنىمەك

6 - DERS

BİRLİKTEN KUVVET DOĞAR

Bir varmış, bir yokmuş. Yaşlı bir baba varmış. Birgün elinde çubuklarla odaya girmiş. Çocuklarından çubukları tek tek kırmalarını istemiş. Çocuklar çubukları bir birine bağlayarak bir deste yapmış. Çocuklarına vermiş. Bunu hiçbiri kıramamış. Yaşlı baba:

– Birlik içinde olursanız güçlü olursunuz. "birlikten kuvvet doğar " demiş.

Birbirine bağlı olan aileler güçlü olur.

Aileler güçlü olunca köyler, kentler de güçlü olur.

Köyler, kentler güçlü olunca da milletimiz, ülkemiz çok güçlenir.

İnsanlarımız daha mutlu olur.

YAĞMUR

Yağ, yağmur yağ.
Bize bolluk, bereket getir.
O tarlaya, bu tarlaya,
Her yere, her yere yağ.
Her tarlaya, her yere yağ,
Yağ, yağmur yağ,
Bize bolluk, bereket getir.

KELİMELER

ezberlemek (f)	يادلىماق، ئەسلىمەك
kuvvet (is)	كۈچ
doğmak	تۇغۇلماق، پەيدا بولماق، چىقماق
varmış	بار ئىكەن، بارمىش
yokmuş	يوق ئىكەن، يوقمىش
yaşlı (s)	ياشانغان
elinde (is)	قولىدا... تۇتقان
çubuk (is)	تاياقچە، چۆچەك

birlikten kuvvetdoğar	ئىتتىپاقلىق كۈچ
oda (is)	ئۆي، ھۈجرا
girmek (f)	كىرمەك
tek tek (zf)	بىر - بىرلەپ
kırmak (f)	سۇندۇرماق
rahatça (zf)	ئاسانلا، قىينالماي
sonra (zf)	كېيىن، ئاخىر
deste (is)	دەستە، باغلام
güçlü (s)	كۈچلۈك
bağlı olmak	باغلانماق، بېقىنماق
olunca	بولغاندا، بولغانچە
köy (is)	يېزا
kent (is)	كەنت
millet (is)	مىللەت، خەلق
ülke (is)	يۇرت، دىيار
güçlenmek (f)	كۈچەيمەك
insan (is)	ئىنسان، خەلق
yağmur (is)	يامغۇر
bize (z)	بىزگە
bolluk (is)	مولچىلىق، بایاشاتلىق
bereket (is)	بەرىكەت

7 - DERS

TARLADAKİ ALTINLAR

Yaşlı bir çiftçi hastalanmış. Çocuklarını yanına çağırmış:

– Belki ben ölürüm. Şu tarlada altın gömülüdür. Onu arayın bulun demiş.

Çiftçi ölmüş. Çocukları tarlanın her yerini iyice kazmışlar. Fakat altın bulamamışlar. Bunun üzerine:

–"Bu kadar uğraşmamız boşa gitmesin. Bari tarlayı ekelim." demişler.

O yıl, tarladan çok bol ürün almışlar. Çok para kazanmışlar. Çiftçinin çocukları babalarının ne demek istediğini anlamışlar:

"Çalışan kazanır"

MUTLU AİLE

Biz mutlu bir aileyiz. Bakıp yetiştirecek kadar çocuğumuz var. Büyükleri sayar, küçükleri severiz.

Ailemizde herkes çalışır. Kendisine düşen görevi yapar.

İçki içmeyiz. Kumar oynamayız. Temiz, düzenli ve tutumlu olmayı severiz. Komşularla iyi geçiniriz.

Biz mutlu bir aileyiz.

KELİMELER

altın (is)	ئالتۇن
çiftçi (is)	دېھقان
hasta (is)	كېسەل
hastalanmak (f)	كېسەل بولماق
çağırmak (f)	چاقىرماق
belki (zf)	بەلكىم، ئېھتىمال، مۇمكىن
ölmek (f)	ئۆلمەك
ölürüm (f)	ئۆلۈپ كېتىمەن
gömmek (f)	كۆمەك
gömülmek (f)	كۆمۈلمەك

aramak (f)	ئىزدىمەك
arayın (f)	ئىزدەڭلار
bulmak (f)	تاپماق
bulun (f)	تېپىڭلار
bulamamak (f)	ئۇبدان
iyice (s)	تازماق
kazmak (f)	لېكىن، بىراق
fakat (zf)	تاپالماسلىق
bunun üzerine	ئۇنىماڭ بىلەن
bu kadar	ئۇنچە
uğraşmak (f)	مەپىلەشمەك، شۇغۇللانماق
boşa gitmek	بىكارغا كەتمەك (بىھۇدە)
bari (zf)	ھېچ بولمىسا
ekelim (f)	تېرىيلى
anlamak (f)	چۈشەنمەك، ئۇقماق
çalışan kazanır	ئىشلىگەن چىشلەيدۇ
mutlu (s)	بەختىيار، بەختلىك
yetiştirmek (f)	يېتىشتۈرمەك
büyük (s)	چوڭ، بۈيۈك، ئۇلۇغ
saymak (f)	مۇزمەتلىمەك
küçük (s)	كىچىك
sevmek (f)	سۆيمەك، كۆيۈنمەك، ياخشى كۆرمەك
kendi (z)	ئۆزى، ئۆز
düşmek (f)	چۈشمەك، يىقىلماق
görev (is)	ۋەزىپە
içki (is)	ئىچىملىك، ھاراق
kumar (is)	قىمار
düzenli (s)	رەتلىك، تەرتىپلىك
tutumlu (s)	ئىقتىسادچىل، تېجەشلىك
geçinmek (f)	بىلله ئۆتمەك، كۈن ئۆتكۈزمەك

8 - DERS

OKUMA YAZMA KURSLARI AÇILDI

Yurdumuzun her tarafında okuma yazma kursları açıldı. Pek çok yurttaşımız devam ediyor, okuma yazma öğreniyor.

Kurslara giden bir hanım:

– Okuma yazma öğrenip askerdeki oğluma mektup yazacağım.

Uzaktaki akrabalara, arkadaşlara da mektup yazacağım.

Ayrıca kitap ve gazete okuyarak bilgimi arttıracağım.

Hayatım daha güzel, daha aydınlık olacak, dedi.

MEKTUP

Kardeşlerimiz Mehmet ve Fatma:

Biz okumayı ve yazmayı öğrendik. Çok sevinçliyiz. Bu mektubu biz kendimiz yazıyoruz. Okuma yazma bilmek ne güzel.

Hepimiz çok iyiyiz. İşlerimiz de iyi gidiyor. Bu yıl çok güzel ürün oldu.

Çok selam ederiz. Babamla anam da selam ederler. Çocuklar ellerinizden öperler. Akrabalar ve komşular da çok selam ederler.

Kardeşleriniz:

Ali Çalışkan

Ayşe Çalışkan

Samsun

Ziraat Bankası Müdürlüğüne:

Tavukçuluk yapmak, meyve bahçemi büyütüp geliştirmek istiyorum. Bankanızdan kredi verilmesi için gereğini saygıyla arzederim.

Ali Çalışkan

15 - 10 - 2011

KELİMELER

her (z)	ھەر بىر
her taraf	ھەر تەرەپ
yurttaş (is)	يۇرتداش
devam etmek	داۋاملاشتۇرماق، قاتناشماق

asker (is)	ئەسكەر، ھەربىي
uzak (s)	يىراق، ئۇزاق
akraba (is)	تۇغقان - تۇغقان
ayrıca (zf)	ئۇنىڭدىن باشقا، ئايرىم ھالدا، شۇنىڭدەك
okumak (f)	ئوقۇماق
okuyarak (f)	ئوقۇپ
bilgi (is)	ئىلىم
arttırmak (is)	كۆپەيتمەك، ئاشۇرماق
daha (zf)	يەنە، يەنىمۇ
aydınlık (is)	يورۇقلۇق
sevinçli (s)	خۇشال، خۇشاللىنارلىق
selam etmek	سالام يوللىماق
öpmek (f)	سۆيمەك
çalışkan (s)	تىرىشچان (كىشى ئىسمى)
bey (is)	ئەپەندىم
bayan (is)	خانىم
ziraat (is)	دېھقانچىلىق
Ziraat Bankası	دېزا ئىگىلىك بانكىسى
müdürlük (is)	مۇدىرىيەت، دىرېكتور، رەھبەرلىك، باشلىق
tavuk (is)	توخۇ
tavukçuluk (is)	توخۇچىلىق
meyve (is)	مېۋە
bahçe (is)	باغچە
büyütmek (f)	ئۆسكەيتمەك، چوڭايتماق
geliştirmek (f)	ئىرەققىي قىلدۇرماق
kredi (is)	قەرز پۇل
saygı (is)	ھۆرمەت
arzetmek (f)	سالام قىلماق
diyalog (is)	سۆزلىشىش، دىيالوگ
tamamlamak (f)	ئىسلاشتۇرۇش، تاماملاش

9 - DERS

SAĞLIKLI OLALIM

Herşeyin başı sağlıktır. Sağlığımızı sürekli olarak korumalıyız. Sağlığı korumak bir görevdir.

Sağlıklı olmak için temiz olmalıyız. Yiyeceklerimiz, içeceklerimiz giyeceklerimiz temiz olmalı. Evimizin havası temiz olmalı. Hasta olunca doktora gitmeliyiz, verilen ilaçları kullanmalıyız.

Besinlerimize dikkat etmeliyiz. Her öğün ya da hergün çeşitli besinler almalıyız Erken yatıp, erken kalkmalıyız.

Aile bireyleriyle, akrabalarla, komşularla iyi geçinmeliyiz. Neşeli olmaya çalışmalıyız.

Sağlık en büyük hazinedir.

KAZAN ÖLDÜ

Bir gün Hoca komşusundan bir kazan alır. İki kazan geri verir.

"Komşu senin kazan doğurdu" der.

Komşu çok sevinir.

Hoca başka bir gün komşusundan yine bir kazan ister. Fakat kazanı geri verme

"Komşu senin kazan öldü" der.

Komşusu:

"Hoca kazan hiç ölür mü?" deyince.

Hoca da:

"Kazanın doğurduğuna inanıyorsun da öldüğüne neden inanmıyorsun?" der.

KELİMELER

sağlıklı olmak	لامەت بولماق، ساغلام بولماق
herşey (z)	مە نەرسە
şey (is)	سە، شەيئى
sağlık (is)	ساقلىق، سالامەتلىك
sürekli (s)	لىق
olarak (zf)	الدا، ... سۈپىتىدە

korumak (f)	...ىمداق، ساقلىماق
giyecek (f)	...يىم - كېچەك
doktor (s)	...ختۇر، دوختۇرخانا
ilaç (is)	...ا
kullanmak (is)	...شلەتمەك، ئىچمەك
besin (is)	...زۇقلۇق
dikkat etmek	...قەت قىلماق
öğün	...ىتىم، نۆۋەت، ۋاق
her gün	...ر كۈنى
çeşitli (s)	...رخىل
erken (s)	...لدۇر، ئەتىگەن
kalkmak (f)	...رنىدىن تۇرماق، قوزغالماق
aile bireyleri	...ىلە ئەزالىرى
geçimli (s)	...ناق
neşeli (s)	...ۇشال - خۇرام، خۇشاللىق
bulunmak (f)	...لماق، تېپىلماق
geri vermek (f)	...يلەنۈرۈپ بەرمەك
doğurmak (f)	...تماق
deyince	...گەندە
inanmak (f)	...شەنمەك
neden (z)	...سسىقا، نېمە ئۈچۈن، سەۋەب

10 - DERS

DÜNYAMIZ İLERLİYOR

Dünyamız durmadan ilerliyor. Bizim de bu ilerlemeye uymamız gerek. Bunun için okuma yazma öğrenelim. Kitap, gazete okuyalım. Radyodan, televizyondan yararlanalım. Böylece bilgimizi arttıralım . Yenilikleri öğrenelim ve bunlardan yararlanalım.

Yenilikleri öğrenenlerin bilgileri artar. Daha sağlıklı olurlar. Çocuklarını daha iyi yetiştirirler. Daha iyi, daha bol ürün alırlar. Daha iyi hayvan yetiştirirler. Ev işlerinde ve diğer işlerde daha başarılı olurlar.

Hep birlikte çalışıp bilgimizi arttıralım. Yenilikleri öğrenelim ve ilerleyelim. Biz ilerlersek, ülkemiz de ilerlemiş olur. Ülkemiz ilerleyince, bizler de daha mutlu oluruz.

SON DERS

Bugün son dersimizi yapıyoruz. Hepiniz güzel çalıştınız. Okuma yazma öğrendiniz. Sizin gibi ben de çok mutluyum. İlk dersimizde:

– Okuma yazma öğrenip, hayatımızı ışıklandıracağız, demiştiniz.

İşte, şimdi bu ışığa kavuştunuz.

Okuma yazmaya hep devam ediniz.

Bu ışıkla, hayatınızı güzelleştirip, zenginleştiriniz. Güzel çalıştığınız için ben de size teşekkür ederim. Hepinize mutluluklar, sağlıklar ve başarılar dilerim.

Öğretmeniniz

KELİMELER

ilerlemek (f)	ئىلگىرىلىمەك، تەرەققىي قىلماق
durmadan (f)	توختىماي، تىنماي، ئۈزۈكسىز
bizim (z)	بىزنىڭ
uymak (f)	ماسلاشماق، ئۇيغۇنلاشماق
gerek (s)	كېرەك
televizyon (is)	تېلېۋىزور
yararlanmak (f)	پايدىلانماق

böylece (zf)	ئۇنىڭ بىلەن، شۇنداق قىلىپ
yenilik (s)	يېڭىلىق
bunlar (z)	ئۇلار
hayvan (is)	ھايۋان - ۋاران، ھايۋان
diğer (z)	باشقا
başarı (is)	مۇۋەپپەقىيەت
son (is)	ئاخىر، ئاخىرى
ders yapmak	دەرس ئۆتمەك
gibi	قېرىنداش، ...دەك، ...تەك، كەبى
ilk (s)	بىرىنچى، بىرىنچى
işte (z)	مانا، نەق، دەل
şimdi (z)	ھازىر، ھازىر
kavuşmak (f)	ئۇچرىشمەك
zengin (s)	باي
teşekkür (is)	رەھمەت، تەشەككۈر

11 - DERS

SINIFTA KULLANILACAK SÖZLER

1. Şimdi derse başlıyoruz. Bugün birinci dersi öğreneceğiz.
2. Dikkatle dinleyin.
3. Bir kez daha dinleyin.
4. Benimle beraber söyleyin.
5. Bir kez daha söyleyin.
6. Yazın, Bir kez daha yazın.
7. Doğru telaffuz etmeye dikkat edin.
8. Kitabın birinci sayfasını açın.
9. Şimdi kelimeleri izah ederiz.
10. Parçayı ezberleyin.
11. Cümleleri güzelce telaffuz edin.
12. Parçayı ezberleyin.
13. Dersleri anladınız mı? Sorularınız varsa sorun.
14. Yarın imtihan var, hepiniz derse iyice hazırlanın.

Öğretmenin bu sözlerini anladınız mi?

KELİMELER

sınıf (is)	سىنىپ
konuşmak (f)	سۆزلەشمەك، پاراڭ سېلىشماق
bugün (is)	بۈگۈن
dikkat (ünl.is)	دىققەت
dinlemek (i)	ئاڭلىماق
daha (zf)	يەنە، يەنمۇ، تېخىمۇ
defa (i)	قېتىم، نۆۋەت
ben (zm)	مەن
beraber (zf)	بىللە
söylemek (f)	ئېيتماق
doğru (s)	توغرا
telaffuz (is)	تەلەپپۇز

sayfa (is)	بەت، ۋاراق، سەھىپە
kelime (i)	سۆز
izah etmek (f)	سۆزاھلىماق، چۈشەندۈرمەك
parça (i)	پارچە
anlamak (f)	چۈشەنمەك
soru (s)	سوئال
olmak (f)	بولماق
yarın (is.zf)	ئەتە
iyi (s)	ياخشى
hazırlamak (f)	تەييارلىماق
cevaplandırmak (f)	جاۋاب بەرمەك
akıllı (s)	ئەقىللىق
aralık (is)	12 - ئاي، دېكابىر
av köpeği (is)	ئوۋ ئىتى
cici (s)	سۆيۈملۈك، چىرايلىق
elli (say)	ئەللىك
götürmek (f)	ئېلىپ بارماق (كەتمەك)، باشلاپ بارماق
göre	ئاساسەن، كۆرە
güneş (is)	ئۇياش، كۈن
ilkbahar (is)	ئەتىياز، باھار
dilbilgisi	گىراممماتىكا
kaçıncı (say)	نەچىنچى، قانچىنچى
kandırmak (f)	ئالدىل قىلماق، ئىشەندۈرمەك
köpek (is)	ئىت
lahana (is)	كاللەك بەسەي
ocak (is)	1 - ئاي، يانۋار
ora (zm)	ئويەر
sene (is)	يىل
sis (is)	ئۇمان، تۇتەك
sokmak (f)	سانجماق
şubat (is)	2 - ئاي، فېۋرال
tavşan (is)	توشقان
taze (s)	يېڭى
temmuz (is)	ئىيۇل، 7 - ئاي
uzaklaşmak (f)	يىراقلاشماق، ئۇزاقلاشماق

yaprak (is)	يوپۇرماق، ۋاراق
yılbaşı (is)	يىل بېشى، يېڭى يىل
yuva (is)	ئۇۋا، چاڭگا
alçak (s)	پاكار
açık (s)	ئوچۇق، قېنىق
ekin (is)	ئېكىن
elemek (f)	تاسقىماق، ئەلگىمەك
ıslak (s)	ھۆل، نەم
ışık (is)	يورۇقلۇق
ısınmak (f)	ئىسىنماق
ısmarlamak (f)	ئامانەت قىلماق
içki (is)	ئىچىملىك
izlenmek(f)	ئىز قوغلانماق
izin (i)	رۇخسەت
özel (is)	خۇسۇسىي، شەخسىي، مەخسۇس
öykü (is)	ھېكايە
ögüt (is)	تەلىم، نەسىھەت
uçak (is)	ئايروپىلان
uyanmak (f)	ئويغانماق
üçgen (is)	ئۈچ بۇلۇڭ
ütü (is)	دەزمال
üretmek (f)	ئىشلەپچىقارماق
dişçi (is)	چىشچى
bilgi (is)	بىلىم
avcı (is)	ئوۋچى
görgü (is)	تەجرىبە، كۆرگەن - بىلگەن

TEKST

AKILLI TAVŞAN

Küçük bir tavşan vardı. Bir gün yuvasından burnunu çıkardı:

– Bir büyüsem dedi, o zaman uzaklara giderim, yeşil yapraklar yerim.

Bir av köpeği oradan geçiyordu. Ona:

– Cici tavşan, seni uzaklara götüreyim. Orada tatlı havuçlar, taze lahanalar v
dedi.

Küçük tavşan av köpeğinin sözlerine inanmadı. Tavşan başını yuvasına soktu. Köpek oradan uzaklaşıp gitti.

Aşağıdaki sorulara cevap verin

1. Küçük tavşan ne yapmak istiyordu?
2. Av köpeği tavşanı kandırabildi mi?
3. Tavşan av köpeğinin sözlerine inanıp onunla birlikte gitseydi, başına neler gelebilirdi?

DİYALOG

– Bugün nedir?
– Bugün perşembe.
– Yarın nedir?
–Yarın Cuma.
– Hangi mevsim güzeldir?
– ilkbahar çok güzeldir.
– İlkbaharda sis varmıdır?
– ilkbaharda sis yoktur, güneş vardır.
– Bir senede kaç hafta vardır?
– Bir senede elli iki hafta vardır.
– Ocak hangi aydır?
– ak birinci aydır.
– Şubat hangi aydır?
– Şubat ikinci aydır.
– Temmuz altıncı ay mıdır?
– Hayır efendim, temmuz yedinci aydır.
– Kaçıncı ay aralıktır?
– onikinci ay aralıktır.
– Yılbaşı bu ayda mıdır?
– Hayır, yılbaşı bu ayda değil, ocaktadır.

Diyaloğa göre konuşun

DİL BİLGİSİ

تۈرك تىلىنىڭ تاۋۇشلىرى ھەققىدە قىسقىچە چۈشەنچە:

1. تىلدا مەنە ئىپادىلەش رولىغا ئىگە بولغان تاۋۇش - تىل تاۋۇشى (فونېما) دەپ ئاتىلىدۇ.

فونېما تۈركىي تىللاردىكى ئەڭ كىچىك فونېتىك بىرلىك ھېسابلىنىدۇ.
ھازىرقى زامان تۈرك ئەدەبىي تىلىدىكى سۆزلەر 31 فونېمىدىن تەشكىل تاپقان بولۇپ، يېزىقتا 29 لاتىن ھەرپى بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. ئۇنىڭ ئىچىپە تەرتىپى دەرسلىكنىڭ ئىچىپە قىسمىدىكىدەك.

تۈرك ئەدەبىي تىلىدا 8 سوزۇق تاۋۇش بار، ئۇلار: a e ı i o ö u ü
سوزۇق تاۋۇشلار تىل ئورنى ۋە ئاھاڭداشلىق مۇناسىۋىتىگە قاراپ 3 كە بۆلۈنىدۇ.
1) تىل ئالدى سوزۇق تاۋۇشلار: **e ö ü**
2) تىل كەينى سوزۇق تاۋۇشلار: **a o u**
3) ئارا سوزۇق تاۋۇشلار: **ı i**

تۈرك ئەدەبىي تىلىدا 21 ئۈزۈك تاۋۇش بار، ئۇلار:
b c ç d f g ğ h j k l m n p r s ş v y z
g ھەرپى يۇمشاق **ge** بولۇپ، كۆپىنچە تىل ئالدى سوزۇق تاۋۇشلار بىلەن كەلگەندە يۇمشاق گ تاۋۇشىنى، تىل كەينى سوزۇق تاۋۇشلار بىلەن كەلگەندە غ تاۋۇشىنى ئىپادىلەيدۇ.
ı ھەرپى تىل كەينى قاتتىق ئى دۇر.
j ھەرپى چىش - تاماق ئۈزۈك تاۋۇشى بولۇپ ژ تاۋۇشىنى ئىپادىلەيدۇ. ئادەتتە چەتتىن كىرگەن سۆزلەردە قوللىنىلىدۇ.
w ھەرپى تۈرك ئېلىپبەسىدە يوق، چەتتىن كىرگەن سۆزلەردە قوللىنىلىدۇ. مەسىلەن: wolt
x ھەرپى تۈرك ئېلىپبەسىدە يوق، چەتتىن كىرگەن سۆزلەردە قوللىنىلىدۇ. مەسىلەن: tax

سوزۇق تاۋۇشلارنىڭ ئاھاڭداشلىقى

a →	a — ı	alçak	açık	anlam	
e →	e — i	ekmek	ekin	elemek	eğitim
ı →	a — ı	ıslak	ışık	ısınmak	ısmarlamak
i →	e — i	içecek	içki	izlenmek	izin
o →	a — u	ocak	okul	oynamak	
ö →	e — ü	özel	öykü	öğretmen	öğüt
u →	a — u	uçak	uyku	uyanmak	uygur
ü →	e — ü	üçgen	ütü	üretmek	

ئۈزۈك تاۋۇشلارنىڭ ئاھاڭداشلىقى

1. eski, başka, tanrı, yıldız
2. Türk - çe, diş - çi, bil - gi, av - cı, gör - gü, ev - de, ev - dir, ev - den, çiçek -

tir, çiçek - ten

سۆز تۈركۈمى

isim ئىسىم	dershane	سىنىپ	pencere	دېرىزە	duvar	تام		
	Mustafa	مۇستاپا	Ankara	ئەنقەرە	anahtar	ئاچقۇچ		
	çanta	سومكا	Çiçek	گۈل	dergi	ژۇرنال		
sıfat سۈپەت	güzel	گۈزەل	büyük	چوڭ	küçük	كىچىك		
	iyi	ياخشى	akıllı	ئەقىللىق	çalışkan	تىرىشچان		
	birkaç	بىرقانچە	başka	باشقا	evli	ئائىلىلىك		
zamir ئالماش	ben	مەن	bu	بۇ	ne	نېمە	kim	كىم
	o	ئۇ	sen	سەن				
fiil پېئىل	okumak	ئوقۇماق	oturmak	ئولتۇرماق	yıkamak	يۇماق		
	uyumak	ئۇخلىماق	yazmak	يازماق	görmek	كۆرمەك		
zarf رەۋىش	erken	بالدۇر	çabuk	تېز	daima	ھەردائىم	nasıl	قانداق
	ayrıca	دىن باشقا...	daha	يەنە	tabii	ئەلۋەتتە	yalnız	پەقەت
bağlaç باغلىغۇچى	çünkü	چۈنكى	fakat	لېكىن	ve	ۋە	eğer	ئەگەر
	ne...ne..	مۇ... ئەمەس ... مۇ ئەمەس						
sayı سان	bir	بىر	dört	تۆت	yirmi	يىگىرمە	bin	مىڭ
ünlem ئىملىق سۆز	ah	ئاھ، ئېھ	ay	ھەي	oh	ۋاي		
ulaç ئۇلانما	sonra	... دىن كېيىن	için	... ئۈچۈن	evvel	... دىن ئاۋال		
	başka	... دىن باشقا						

Yukarıdaki dil bilgilerini iyice öğrenin

12 – DERS

TANIŞMA

تۈركلەر سالام سائەتكە ئالاھىدە ئېتىبار بېرىدىغان، تەكەللۇپ، ئالقىش - تىلەك سۆزلىرىگە ناھايىتى باي خەلق. تۈركلەر ھۆكۈمەت ئىدارە - ئورگانلىرى، كارخانا ئورۇنلارغا بىرەر ئىش بىلەن كىرگەندە Merhaba دەپ سالام بېرىدۇ، قارشى تەرەپ جاۋابەن Merhaba, hoş geldiniz دەپ قارشى ئالىدۇ. كەلگۈچى ئۇنىڭغا جاۋابەن Hoş bulduk دەيدۇ. قارشى تەرەپ كەلگۈچىنىڭ نېمە ئىش، نېمە مەقسەت بىلەن كەلگەنلىكىنى بىلىش ئۈچۈن Buyurun beyefendi (hanımefendi) (خوش، قېنى مەرھەمەت ئېپەندىم / خانىم) دەپ سورايدۇ. Ben şu konuyu sizinle görüşecektim (مەن شۇ ھەقتە سىز بىلەن كۆرۈشمەكچىدىم) دېگەندىن كېيىن Evet, Sizi dinliyorum (خوش، قۇلىقىم سىزدە) دەيدۇ. سۆھبەت شۇ تەرىقىدە داۋاملىشىدۇ. مېھمان قايتىش ئالدىدىن Teşekkür ederim دەپ مىننەتدارلىق بىلدۈرىدۇ ھەمدە ۋاقىتقا قاراپ كۈندۈز بولسا İyi günler، كەچ بولسا İyi akşamlar دەيدۇ. كۈتۈۋالغۇچى ئەدەب يۈزىسىدىن Rica ederim, güle güle دەپ خوشلىشىدۇ.

1. Merhaba! **1. ياخشىمۇسىز!**

Murat: Merhaba!
Gamze: Merhaba!
Murat: Benim adım Murat. sizin adınız ne?
Gamze: (Benim adım) Gamze.
Murat: Memnun oldum.
Gamze: Ben de memnun oldum.

2. Günaydın! **2. ئەتىگەنلىكىڭىز خەيرلىك بولسۇن!**

Öğretmen : Günaydın!
Tony : Günaydın!
Öğretmen : Senin adın ne?
Tony: Benim adım Tony.
Öğretmen : Memnun oldum.
Tony : Ben de memnun oldum.

3. İyi günler! **3. كۈنلىرىڭىز خەيرلىك بولسۇن!**

Öğretmen : İyi günler!
Olga: İyi günler!

Öğretmen: Senin adın ne?
Olga : Benim adım Olga
Öğretmen : Memnun oldum.
Olga: Ben de memnun oldum.

4. ياخشىمۇسىز؟

4. Nasılsınız?
Murat: Aaa. Gamze Hanım merhaba.
Gamze: Merhaba Murat Bey.
Murat: Nasılsınız?
Gamze: İyiyim, teşekkür ederim. Siz nasılsınız?
Murat: Teşekkürler, ben de iyiyim.

5. ئەھۋالىڭىز قانداق؟

5. Ne var, ne yok?
Emre: Ne var, ne yok?
Aykut: İyilik sağlık. Sende ne var ne yok?
Emre: Sağ ol, ben de iyiyim.

6. تىنچلىقمۇ؟

6. Ne haber?
Ayla: Ne haber?
Sinem: İyilik, senden ne haber?
Ayla: Eh işte, fena değilim. Hoşça kal.
Sinem: Güle güle.

7. تېلېفوندا

7. Telefonda
Kız : Alo, merhaba anne, nasılsın? İyi misin?
Anne: İyiyim kızım, sen nasılsın?
Kız: Ben de çok iyiyim anneciğim. Babam nasıl?
Anne: Baban da çok iyi kızım.
Kız: Görüşürüz anne, hoşça kal.
Anne: Görüşürüz kızım, iyi günler.

KELİMELER

Merhaba (ünl)	خۇش كەپسىز
Tanışma (is)	تونۇشۇش
benim (zm)	مېنىڭ

sizin (zm)	سىزنىڭ
memnun (s)	مەمنۇن، خۇشال، خۇش
günaydın (ünl)	ئەتىگەنلىكىڭىز خەيرلىك بولسۇن
iyi günler (ünl)	كۈنلىرىڭىز خەيرلىك بولسۇن
nasılsınız (ünl)	ياخشىمۇسىز
teşekkür ederim (ünl)	رەھمەت سىزگە
ne var ne yok (ünl)	ئەھۋالىڭىز قانداق
iyilik (s.ünl)	ياخشىلىق
sağ ol (ünl)	رەھمەت
ne haber (ünl)	ئەھۋالىڭىز قانداق
fena (s)	يامان
değil (e)	ئەمەس
hoşça kal (ünl)	ياخشى قېلىڭ، خەير - خوش
güle güle (ünl)	خەير - خوش
anneciğim (is)	جېنىم ئانا، ئانا جانىم
görüşmek (f)	كۆرۈشمەك
doğru sıra (is)	توغرا سىزىق
kalın ünlü (is)	تىل كەينى سوزۇق تاۋۇش
ince ünlü (is)	تىل ئالدى سوزۇق تاۋۇش
yanıt vermek (f)	جاۋاب بەرمەك
sandalye (is)	ئورۇندۇق
hayır (zf)	ياق
şoför (is)	شوپۇر
garson (is)	مۇلازىمەتچى، بويتاق
örnek (is)	ئۈلگە، ئۈرنەك
hemşire (is)	سېستىرا
evet (ünl)	ھەئە، شۇنداق
koltuk (is)	ساپا
silgi (is)	ئۆچۈرگۈچ، سۈرتكۈچ، بەدەن يۇغۇچ
hasta (is)	كېسەل
hastane (is)	دوختۇرخانا
sıcak (s)	ئىسسىق
kedi (is)	مۇشۇك
halı (is)	گىلەم
masa (is)	ئۈستەل

ofis (is)	ئىشخانا، ئىدارە
bilgisayar (is)	كومپيۇتېر
cüzdan (is)	كىنىشكا
çekmece (is)	تارتما
çoğul (s)	كۆپلۈك
ek (is)	قوشۇمچە
gözlük (is)	كۆزئەينەك
otopark (is)	ماشىنا توختىتىش ئورنى
oda (is)	ئۆي، ھۇجرا
cadde (is)	كوچا
sepet (is)	سېۋەت
tabak (is)	تەخسە
sokak (is)	كوچا
dolap (is)	ئىشكاپ
mevsim (is)	پەسىل
hangi (s)	قايسى
renk (is)	رەڭ
bardak (is)	ئىستاكان
konuşma (is)	سۆزلىشىش
kroki (is)	چىرتىپۇ
incelemek (f)	تەتقىق قىلماق
kızılay (is)	ھىلال ئاي
peki (s. ünl)	خوپ، ياخشى
park (is)	باغچا، ماشىنا توختىتىش مەيدانى
sinema (is)	كىنو
tiyatro (is)	تىياتىر، ئويۇن
alıştırma (is)	كۆنۈكمە، مەشىق
çanta (is)	سومكا، چامادان
burası (zm)	بۇ يەر
orası (zm)	ئۇ يەر
şurası (zm)	ئالۋۇ يەر
neresi (zm)	قەيەر

DİL BİLGİSİ

Ünlüler

kalın ünlü : a ı o u
ince ünlü: e i ö ü

سوزۇق تاۋۇشلار
تىل ئالدى سوزۇق تاۋۇشلار:
تىل كەينى سوزۇق تاۋۇشلار:

Örnek:

– Bu kitap **mı?**
– **Evet** (kitap).
– O doktor **mu?**
– **Evet** (doktor).
– Bu sandalye **mi?**
– **Hayır**, (sandalye **değil**) masa.
– Bu şoför **mü?**
– **Hayır**,(şoför **değil**) garson.

Örnekteki gibi tamamlayın

1. Bu hemşire.....?
Hayır, ...
2. Bu otobüs.....?
Evet, ...
3. Bu koltuk.....?
Hayır, ...
4. Şu silgi.....?
Evet, ...
5. O Ayhan.....?
Hayır, ...
6. Bu saat.....?
Evet, ...

Örnek:

– İstanbul güzel **mi?**
– **Evet**, (İstanbul) güzel.
– **Hayır**, (İstanbul) güzel **değil**.

Örnekteki gibi tamamlayın

1. Ankara büyük.....?
Evet, ...
2. Hava soğuk.....?

Hayır, ...
3. Öğretmen hasta.....?
Hayır, ...
4. Sınıf temiz.....?
Evet, ...
5. Şu öğrenci şişman.....?
Hayır, ...
6. Hastane sıcak.....?
Evet, ...

Örnek:

1. Masada kedi **var mı? - Hayır**, masada kedi **yok**. (- **Hayır, yok**.)
2. Yerde halı **var mı?** - **Evet**. yerde halı **var**. (- **Evet, var**.)

Örnekteki gibi tamamlayın

1. Otobüs.....koltuk var.....?
Evet,..... .
2. Ofis.....bilgisayar var.....?
Hayır,..... .
3. Cüzdan..... para var.....?
Evet,..... .
4. Çekmece.....kalem var.....?
Hayır, ...
5. Ev.....televizyon var.....?
Evet, ...
6. Balkon.....çocuk var.....?
Hayır, ...

Çoğul eki كۆپلۈك قوشۇمچىسى

a - i - o - u **- lar**
e - i - o - u **- ler**

Çoğul yapın

kalem.....
masa.....
silgi.....
halı.....

saat.....
gözlük.....
şoför .....
doktor .....
soru.....
harf .....

Bunlar / Şunlar / Onlar / ne / kim?
Örnek:
– Bunlar ne?
– Çiçek.
– Şunlar ne?
– Kağıt.
– Onlar kim?
– Öğrenci.
– Bunlar kim?
– Asker.

Burası / Şurası / Orası / Neresi?
Örnek:
1. – Burası neresi?
   – Burası sınıf.
2. – Orası neresi?
   – Burası Ankara.
3. – Şurası neresi?
   – Orası park.
4. – Şurası neresi?
   – Burası restoran.
5. – Orası neresi?
   – Orası postane.

neler/kimler var/yok?
rnek:
l. Otopark**ta neler var?**
Otopark**ta** araba**lar var.**
2. Ev**de kimler yok?**
Ev**de** çocuk**lar yok.**

3. Sınıfta **neler var?**
Sınıfta masalar ve sandalyeler **var.**
4. Odada **kimler yok?**
Odada Zuhal ve Ali **yok.**

Örnekteki gibi tamamlayın

1. Cadde..... neler var?
Cadde..... .
2. Araba..... kimler yok?
Araba..... .
3. Bahçe..... neler var?
Bahçe..... .
4. Ofis.....kimler yok?
Ofis..... .
5. Sepet..... neler var?
Sepet..... .
6. Tabak..... neler var?
Tabak..... .

Örnek:
Sınıfta **kaç** öğrenci **var?**
Sınıfta **on altı** öğrenci var.

Örnekteki gibi tamamlayın

1. Sokak..... araba var?
..... .
2. Kutu.....kalem var?
.....
3. Dolap.....bardak var?
..... .
4. Bir hafta.....gün var?
..... .
5. Bir gün.....saat var?
..... .
6. Bir yıl..... mevsim var?
..... .

OKUMA PARÇASI

Benim adım Ayla. Ben Kızılay TÖMER'deyim. Ankara Üniversitesi TÖMER çok güzel bir yer. Burada yirmi sınıf var. Sınıflarda televizyon ve video var. Bizim sınıfta on iki öğrenci var. Hepsi de çok iyi.

Aşağıdaki soruları yanıtlayın

1. Ayla nerede?
   .....
2. TÖMER güzel bir yer mi?
   .....
3. Kızılay TÖMER'de kaç sınıf var?
   .....
4. Sınıflarda neler var?
   .....
5. Sınıfta kaç öğrenci var?
   .....

ALIŞTIRMALAR

Soruları yanıtlayın

1. Hangi renkler güzel?..... .
2. Bir bardak çay kaç lira?..... .
3. Hangi aylar güzel?..... .
4. Bir yılda kaç ay var?..... .
5. Kaç yaşındasınız?..... .
6. Sınıfta kaç öğrenci var?..... .
7. Hangi mevsim soğuk?..... .
8. Evde kaç kişi var?..... .

Diyaloğu tamamlayın

– Merhaba!
– ..... !
– Benim.....Erol, sizin.....ne?
– ..... .
– Memnun oldum.
– ..... .

– Nasılsınız?
– Teşekkür ederim, ...Siz..... ?
– ..... .
– Allaha ısmarladık.
– ..... .

Aşağıdaki soruları yanıtlayın

1. Bu gömlek mi?
   Evet, ...
   Hayır, ...
2. Çantada kitap var mı?
   Evet, ...
   Hayır, ...
3. Bu sınıfta ders var mı?
   Evet, ...
   Hayır, ...
4. Okulda ders var mı?
   Evet, ...
   Hayır, ...
5. Çay sıcak mı?
   Evet, ...
   Hayır, ...
6. TÖMER güzel mi?
   Evet, ...
   Hayır, ...

SAYILAR

0	1	2	3	4	5	6
Sıfır	bir	iki	üç	dört	beş	altı
7	8	9	10	11	12	13
yedi	sekiz	dokuz	on	on bir	on iki	on üç
14	15	16	17	18	19	
on dört	on beş	on altı	on yedi	on sekiz	on dokuz	
20	29	30	40	50	60	
yirmi	yirmi dokuz	otuz	kırk	elli	altmış	

70	80	90	100	200	1000
yetmiş	seksen	doksan	yüz	iki yüz	bin
10000	100000	1000000		1000000000	
on bin	yüz bin	bir milyon		bir milyar	

TELEFON NUMARALARI

Çetin: Didem Hanım, telefon numaraniz kaç?
Didem: 935 00 49. Sizinki kaç?
Çetin: 975 62 01. Cep telefonunuz var mı?
Didem: Evet, 0535 942 26 13. Sizin var mı?
Çetin: Evet, 0533 924 12 88

KONUŞMA

Diyaloğu okuyun. Kızılay'da neler var? Söyleyin.

Diana: Hakan Bey, Kızılay'da banka var mı?
Hakan: Tabii, Kızılay'da çok banka var.
Diana: Peki, Kızılay'da park da var mı?
Hakan: Evet, güzel bir park var. Adı Güven Park.
Diana: Sinema veya tiyatro var mı?
Hakan: Sinema da tiyatro da var.
Diana: Çok güzel! Kızılay'da her şey var.
Hakan: Evet, Kızılay büyük bir merkez.

13 - DERS

TİLKİ İLE KEÇİ

Tilki bir karganın ardından koşarken bir kuyuya düşmüş, kuyunun suyu az olduğu için boğulmamış. Fakat dışarıya çıkamıyormuş.

Bir keçi görünmüş. Sakalını oynatıyor, boynuzlarıyla sağı solu dürtüyormuş. Bir aralık kuyuya bakmış ve tilkiyi görünce sormuş:

– Ne yapıyorsun orada tilkicik?

Tilki cevap vermiş:

– Dinleniyorum iki gözüm, yukarısı çok sıcak olduğu için kuyuya yerleştim.

Keçi zaten yanıyor ve su içmek istiyormuş. Tilkiye sormuş:

– su soğuk mu?

Tilki cevap vermiş:

– Hem temiz, hem soğuk. Eger istersen sende içeri atla.

Ahmak keçi kuyuya atlamış.

Tilki derhal keçinin sırtına, sırtından boynuzlarına çıkmış ve oradan da dışarı firlamış.

Zavallı keçi kuyuda az kalsın açlıktan ölecekmiş. Çok geçmeden sahibi onu bulmuş ve boynuzlarından tutup çıkarmışlar.

Teksti ezberleyin

Aşağıdaki cümleleri okuyun

Hangi yoldan gideceğiz?
Bu yol doğru mudur?
Yolumuz kaç saat sürer?
Bu yolda lokanta varmı?
Arabayı nerede bırakabiliriz?
Bir yolcu bileti kaç liradır?
Bana gidilecek yerin haritasını gösterin.
Bana Ürümçi ve civarinin haritası lazım.
Bugün hava nasıl?

Bugün hava sıcaktır (serindir).
Yarın hava nasıl olacak?
Yarın sis (rüzgar) bekleniyor.
Biz şehri gezmek istiyoruz.
Gezinti ne zaman olacak?
Şehir dışında görülecek ne gibi yerler var?
Gezinti kaç saat sürer?
Bir kılavuz çağırınız.
Gezintide çok enteresan şeyler gördük.

Aşağıdaki cümleleri Uygurcaya çevirin

Bu yakınlarda onu hiç göremedim.
Bu işi hatırınız için yaptım.
Ben kimse ile dargın değilim.
Bir çok hastalıklar pislikten ileri gelir.
Giderim, yalnız yanıma arkadaş isterim.
İşinizi yarına bırakmayın.
İnsan yarını düşünmeli.
Kapı vuruluyor.
O Sözüde duran bir adamdır.
Orada yalnız başınıza mı oturuyorsunuz?
Saygılarımı sunmak istiyorum.
Vakitsiz yağmur ekinlere zarar verdi.
Yemek yağlı olmuş.
Yarın sizi nerede bulayım?
Yetişirim diyorsunuz, ya yetişmezsiniz.

KELİMELER

civar (is) — ...راپ
dürtmek (f) — ...تمەك
ekin (is) — ...ائەت
enteresan (s) — ...ايسپ، ھەيران قالارلىق، قىزىقارلىق
firlamak (f) — ...اق (ئۇزىنى)
gezinti (is) — ...لە، سايا‌ھەت
hatıra (is) — ... خاتىرە

hastalık (is)	كېسەللىك
ileri gelmek (f)	مەۋەم بولماق
keçi (is)	تۆچكە
kuyu (is)	قۇدۇق، ئويمان
kılavuz (is)	1. يېتەكچى، يولباشچى 2. قوللانما 3. رەھبەر
pislik (is)	پاسكىنچىلىق، مەينەتچىلىك
serin (s)	سۇزۇن، سالقىن
sürmek (f)	ھەيدەلماشماق
yerleşmek (f)	ئورۇنلاشماق
yolcu bileti (is)	يولۇچىلار بېلىتى، ئاپتوبۇس بېلىتى
yol haritası (is)	يول خەرىتىسى
zaten (zf)	ئادى، ئەسلى
iki gözüm (s)	ئەسلىكىم
yanmak (f)	تېرىپ كەتمەك، يانماق، ئوت كەتمەك
dargın (s)	دىلا
yalnız (zf)	يەقەت
saygı (is)	ھۆرمەت
yetişmek (f)	يېتىشمەك
iyi günler (ünl)	خەيرلىك كۈنلەر
kardeş (is)	قېرىندىاش
lütfen (zf)	ئەدەبلىۇپ سۆزى، ئىلتىماس
sormak (f)	سورىماق
buyurun (ünl)	مەرھەمەت
bey (is)	ئەپەندىم، بەگ
kaç (zm)	قانچە
tane (is)	دانە، نەپەر
sınıf arkadaşı (is)	سىنىداش
var (s)	بار
o (zf)	ئۇ
onlar (zf)	ئۇلار
erkek (is)	ئەر
arkadaş (is)	دوست، بۇرادەر
okul (is)	مەكتەپ
öğrenci (is)	ئوقۇغۇچى
gün (is)	كۈن

öğrenmek (f)	ئۆگەنمەك
hafta (is)	ھەپتە
dakika (is)	مىنۇت
saniye (is)	سېكۇنت
geçmek (f)	ئۆتمەك
sabah (is.s)	ئەتىگەن
kalkmak (f)	ئورنىدىن تۇرماق
buçuk (s)	يېرىم
kahvaltı (s)	ناشتا، ناشتىلىق يېمەكلىك
sonra (zf)	كېيىن، ئاخىر
ne (zm)	نېمە
çalışma (is)	ئىش، خىزمەت
yemek (is)	تاماق
televizyon (is)	تېلېۋىزور
seyretmek (f)	تاماشا قىلماق، كۆرمەك
uyumak (f)	ئۇخلىماق
akraba (is)	تۇغقان
misafir (is)	مېھمان
salon (is)	مېھمانخانا، ساراي
yatak odası (is)	ياتاق ئۆي
mutfak (is)	ئاشخانا ئۆي
banyo (is)	مۇنچا
tuvalet (is)	تازىلىق ئۆيى، ھاجەتخانا
buzdolabı (is)	توڭلاتقۇ
çamaşır makinası (is)	كىر يۇيۇش ماشىنىسى
ev sahibi (is)	ئۆي ئىگىسى
asa (is)	ئۈستەل، شىرە
kapı (is)	ئىشىك
pencere (is)	دېرىزە
tebeşir (is)	بور
yatak (is)	كارىۋات، يوتقان - كۆرپە
bilgisayar (is)	كومپيۇتېر
değil (e)	ئەمەس
kalemlik (is)	قەلەمدان
oda (is)	ھوجرا، ئۆي

evet (ünl)	ھەئە، شۇنداق
hayır (e)	ياق، ئۇنداق ئەمەس
köylü (is)	دېھقان، يېزىلىق
sekreter (is)	سېكرېتار
lokanta (is)	تاماقخانا، ئاشپۇزۇل، رېستۇران
fabrika (is)	زاۋۇت، فابرىكا

DİYALOG

A: İyi günler, kardeş, isminizi sora bilirmiyim?
B: İsmim Fikret.
A: Fikret Bey, sizin kaç tane sınıf arkadaşınız var?
B: Kırk tane, onların yirmi üçü erkek, on yedisi kızdır.
A: Bütün okulda kaç tane öğrenci var?
B: Dört yüz elli tane öğrenci var.
A: Her gün kaç saat ders yapıyorsunuz?
B: Dört saat yapıyoruz.
A: Bir haftada kaç saat ders yapıyorsunuz?
B: Yirmi saat dersimiz var.
A: Şimdi saat kaç?
B: İkiyi beş geçiyor.
A: Her sabah saat kaçta kalkıyorsunuz?
B: Her gün saat yedi buçukta kalkıyorum.
A: Kahvaltıdan sonra ne yapıyorsunuz?
B: Kendi çalışmalırıma gediyorum.
A: Akşam yemeğinden sonra ne yapıyorsunuz?
B: Televizyon seyrediyorum, derslerimi yapıp saat 11'de uyuyorum.

Diyaloğa göre konuşun

DİL BİLGİSİ

1. ئىسىمدىن بولغان خەۋەرنىڭ بولۇشلۇق شەكلى:

- dır, - tır; - dir, - tir; - dur, - tur; - dür, - tür

masa ⟶ Bu masadır.
pencere ⟶ Bu penceredir.
okul ⟶ O okuldur.
müdür ⟶ Şu adam müdürdür.
Kapı ⟶ Bu kapıdır.
güneş ⟶ O güneştir.
ö ⟶ **Ö** ğretmenimiz odur.
tebeşir ⟶ O tebeşirdir.

güzel → Sonbahar çok güzeldir.
kardeş → Bu adamlar kardeştir.
Mehmet → Adım Mehmet'tir.
Türk → Ali Türktür.
Yatak → O yataktır.
beş → Bir artı dört beştir.

2. ئىسىمدىن بولغان خەۋەرنىڭ بولۇشسىز شەكلى:

Bu bilgisayar değildir..
Bu kalemlik değildir.
O adam müdür değildir.
Şu öğrenci değildir.

3. ئىسىمدىن بولغان خەۋەرنىڭ سوراق شەكلى:

mı, mi, mu, mü

Bu oda mıdır?
– Evet, bu odadır.
– Hayır, bu oda değildir.
Bu adam köylü müdür?
– Evet, bu adam köylüdür.
– Hayır, bu adam köylü değil, işçidir.

4. ئىسىمدىن بولغان خەۋەرنىڭ بولۇشسىز سوراق شەكلى:

Bu kitap değil mi?
– Hayır, bu kitap değil.
– Evet, bu kitap.
O adam doktor değil mi?
– Hayır, o adam doktor değil.
– Evet, o adam doktor.

İsmail sekreter değil mi?
– Hayır, İsmail sekreter değil.
– Evet, İsmail sekreterdir.

Bu nedir?
Şu adam kimdir?

O fabrika büyük mü?
Bu lokanta değil.
Şu adam müdür değil mi?

5. ئالماشنىك تۈرلىرى:

1) كۆرسىتىش ئالماش:

(بۇ) Bu، (شۇ) Şu، (ئۇ) O

Bu kitaptır.	Şu kalemdir.	O Türktür.
Bunlar.	Şunlar.	Onlar.
Bunlar kitaptır.	Şunlar kalemdir.	Onlar Türktür.

2) كىشىلىك ئالماش:

ben	(مەن)	biz	(بىز)
sen	(سەن)	siz	(سىلەر)
o	(ئۇ)	onlar	(ئۇلار)

3) سوراق ئالماش:

kim	(كىم)	kimler	(كىملەر)	ne	(نېمە)	neler	(نېمىلەر)
hangisi	(قايسىسى)	kaç	(قانچە)	neresi	(قەيەر)		

4) ئېنىقسىز ئالماش:

kimse (ھېچكىم)	kimi (بەزىلەر)	birkaçı (بىر قانچىسى)
birçoğu (نۇرغۇن)	falan (مەلۇم، قاتارلىق)	filan (مەلۇم، قاتارلىق)
hepsi (ھەممىسى)	her biri (ھەر بىرى)	hiçbiri (ھېچقايسىسى)

Yukarıdaki dil bilgilerini iyice öğrenin

OKUMA PARÇASI

Adam Olmak

Bir gün Hoca'nın bulunduğu bir sohbette sormuşlar:

Hocam, adam olmanın yolu nedir?

Hoca düşünceli düşünceli, başını bir o yana bir bu yana sallayarak

Söyleyen olursa dinlemeli, dinleyen olursa söylemeli demiş.

ALIŞTIRMALAR

تۆۋەندىكى جۈملىلەرگە خەۋەر ئۇلانمىلىرىنى ئۇلاڭ.

Bu tebeşir_. O kara tahta_. Şu tavan_. Bu ev_.

Şu oda _. O enstitü_. Bu adam rektör_. O adam köylü_.

Şu adam öğrenci_. Bu adam kim_ ? Bu adam doktor_. O ne_.

O döşeme_. Şu ne_? Şu süt_. O bahçe çok güzel_. Bu öğrenci akıllı ve Çalışkan_.

تۆۋەندىكى جۈملىلەرنى kim, ne بىلەن ئۆزگەرتىپ يېزىڭ.

1) Bu trendir.
2) O attır.
3) Şu dershanedir.
4) O Çinlidir.
5) Şu adam doktordur.
6) Şu adam şairdir.

تۆۋەندىكى جۈملىلەرنى بولۇشسىز جۈملە، سوراق جۈملە ۋە بولۇشسىز سوراق جۈملىگە ئايلاندۇرۇڭ.

1) Bu fabrikadır.
2) O okuldur.
3) Şu bahçedir.
4) Bu adam müdürdür.
5) O adam hocadır.
6) Şu adam rektördür.
7) Bu dershane temizdir.
8) O çocuk çok akıllıdır.
9) Şu meydan büyüktür.

تۆۋەندىكى سوئاللارغا Evet ۋە Hayır بىلەن جاۋاب بېرىڭ

1) Bu köylü mü?
2) O masa mı?
3) Su kitap yeni mi?
4) O öğrenci nöbetçi mi?
5) Bu meyve değil mi?
6) Şu cetvel değil mi?
7) Bu enstitü büyük değil mi?
8) O dağ güzel değil mi?

14 - DERS

GÜNEŞİN İLK IŞIKLARI

Güneş sabahleyin erken doğdu. İlk ışıkları serçenin yuvasına ulaştı. Serçe uyandı. Yuvasından uçtu.

İkinci ışık bir kümese geldi. Horuz öttü: Üüüü. Tavuklar kümesten dışarıya çıktılar.

Üçüncü ışık Ayla'nın odasına girdi. Ayla gözlerini açtı. Yatağından kalkmadı. Ayla yeniden uyudu. O gün okuluna geç kaldı.

Öğretmeni:

–Her öğrenci okula zamanında gelir. Sen nerede kaldın Ayla? – dedi.

Aşağıdaki soruları yanitlayın

1. Serçe ne yaptı?
2. Horuz ne yaptı?
3. Ayla okula niçin gecikti?

Aşağıdaki diyalog ve cümleleri okuyun

– Kapı kapalı mıdır?
– Hayır, açıktır.
– Nereden geliyorsunuz?
– Evden geliyorum.
– Siz neden korkuyorsunuz?
– Köpekten korkuyorum.
– Kim konserden geliyor?
– Ayşegül konserden geliyor.

* * *

1. Bugün salı
2. Sokakta bir otobüs ve bir taksi var.
3. Sigara içiyoruz.

KELİMELER

dışarı (is)	تاشقىرى، سىرت
doğmak (f)	چىقماق (كۈن، ئاي)، تۇغۇلماق
geç kalmak (f)	كېچىكمەك، كەچ قالماق
horoz (is)	خوراز
içmek (f)	ئىچمەك، چەكمەك (تاماكا)
ilk (s,is)	دەسلەپكى
konser (is)	كونسېرت
kümes (is)	كاتەك
otobüs (is)	ئاپتوبۇس
ötmek (f)	سايرىماق، چىللىماق
salı (is)	سەيشەنبە
serçe (is)	ئاق قۇشقاچ
taksi (is)	تاكسى
ulaşmak (f)	يېتىپ كەلمەك
müdür (is)	مۇدىر
nereli (zm)	قەيەرلىك
soyad (is)	فامىلە، لەقەم
ad (is)	ئىسىم، ئات، نام
yorulmaz (s)	ھارماس
oturmak (f)	ئولتۇرماق، تۇرماق
nüfus (is)	نوپۇس
baba (is)	دادا
abla (is)	ھەدە، ئاچا
ağabey (is)	ئاكا، ئاغا
geçen (s)	ئۆتكەن
üniversite (is)	ئالىي مەكتەپ، ئۇنىۋېرسىتېت
emekli olmak (f)	پېنسىيەگە چىقماق
dayı (is)	چوڭ دادا
nine (is)	موما
amca (is)	تاغا (ئاتىسىنىڭ ئاكىسى ياكى ئىنىسى)
köy (is)	يېزا
durmak (f)	توختىماق، تۇرماق
pirinç (is)	گۈرۈچ - شال

hayvancılık (is)	چارۋىچىلىق
ise (e)	بولسا
inşaat (is)	ئىنشائات، ئۆي ئىمارەت
tüccar (is)	سودىگەر
mühendis (is)	ئىنژىنېر
ses (is)	ئاۋاز، تاۋۇش، ئۇن
duygu (is)	سەزگۈ، تۇيغۇ، ھېسسىيات
görüş (is)	كۆز قاراش
Çin (is)	جۇڭگو
kimse (is)	ھېچكىم، ھېچ كىشى
ödev (is)	ئاپتۇرۇق
yanlış (s)	خاتا
park (s.is)	باغچە؛ ئاپتوموبىل توختىتىش مەيدانى
sinema (is)	كىنو
sıfır (is)	نۆل
nokta (is)	چېكىت، نۇقتا
bölü (f)	بۆلۈش
tam (s.zf)	پۈتۈن، دەل
çeyrek (is)	چارەك

DİYALOG

A: Siz öğretmen misiniz?
B: Hayır, ben öğretmen değil, öğrenciyim.
A: Sizin okul müdürünüz kimdir?
B: Bizim sınıf müdürümüz Osman hocadır.
A: Osman hoca nereli?
B: O İstanbullu.
A: Sizin adınız, soyadınız ne?
B: Adım Fazıl, Soyadım Yorulmaz.
A: Nerede oturuyorsunuz?
B: Laleli de.
A: Ailenizde kaç kişi var? onlar kimler?
B: Beş kişi var, Babam, annem, ablam, ağabeyim ve ben.
A: Babanız nerede çalışıyor?
B: Babam geçen sene üniversiteden emekli oldu.
A: Anneniz ne iş yapıyor?
B: Annem doktor.

A: Dayınız, nineniz ya da amcalarınız var mı?

B: Var. Onlar köyde yaşıyorlar. Bir amcam çiftçilik yapıyor, onun çok tarlaları vardır, Buğday, pirinç ekiyor, hayvancılığı da var. daha bir amcam ise tüccardır, onun oğlu inşaat mühendisidir.

A: Fazil bey, çok iyi konuştuk, teşekkür ederim.

B: Memnun oldum, hoşça kalın.

A: Güle güle, baba annenize selam söyleyin.

Diyaloğa göre konuşun

DİL BİLGİSİ

1. ئىسىمنىڭ كۆپلۈك شەكلى:

a, ı, o, u, - > lar. **e, i, ö, ü - > ler.**

pencere**ler** adam**lar** duygu**lar**

kız**lar** ses**ler** görüş**ler**

2. ئورۇن كېلىش:

- da, - ta, - de, - te

dershane**de**, Mehmet'**te**, Çin'**de**, saat beş**te**

3. **var، yok** جۈملە شەكلى:

1) بايان شەكلى

Odada kimse yok.

Meydanda öğrenciler var.

Ödevde hata var.

Bugün ders var.

Dershanede masalar var.

Kimde Türkçe sözlük var?

2) سوراق شەكلى

Bu şehirde tramvay var mı?

Parkta sinema var mı?

Burada postane var mı?

Bu köyde doktor yok mudur?

Dershanede kimse yok mu?

Odada yatak yok mu?

۹. كەسىر سانلارنىڭ ئېيتىلىشى:

0.75: sıfır nokta yetmiş beş
0.5: sıfır nokta beş
2.43: iki nokta kırk üç
567.32: beş yüz altmış yedi nokta otuz iki
1/3: üçte bir bir bölü üç
2/5: beşte iki iki bölü beş
8/10: onda sekiz sekiz bölü on
6/100: yüzde altı
3 1/4: üç tam bir bölü dört
4 2/5: dört tam iki bölü beş
7 1/2: yedi tam bir bölü iki
1/4 : bir bölü dört çeyrek
1/2: bir bölü iki yarım
56%: Yüzde elli altı

Yukarıdaki dil bilgilerini iyice öğrenin

OKUMA PARÇASI

ALIŞ VERİŞ

Nasreddin Hoca bir gün heybe almak için pazara gider. Güzel bir heybe görüp pazarcı ile pazarlık yapar ve 1 akçeye anlaşırlar. Tam oradan ayrılacaktır ki daha güzel bir heybe dikkatini çeker:

– Kaç akçe şu heybe muhterem?

– 2 akçe hocam.

– Aldım gitti, diyen hoca elindekini bırakır ve onu alıp tam gidecekken pazarcı seslenir:

– Hocam. Bu heybe 2 akçe. Sen 1 akçe verdin.

Hoca sinirlenir:

– cahil adam! Sana önce 1 akçe verdim. Sonra da 1 akçelik heybe bıraktım! İkisi eder 2 akçe. Daha benden neyin parasını istersin!

ALIŞTIRMALAR

تۆۋەندىكى سۆزلەرنى كۆپلۈككە ئايلاندۇرۇڭ:

tiyatro, süpermarket, pazar, park, eser, müze, metro, tramvay, teşekkür, istasyon, taksi

تۆۋەندىكى جۈملىلەردىكى بوشلۇقلارغا ئورۇن كېلىش، كۆپلۈك ۋە خەۋەر قوشۇمچىلىرىنى قوشۇڭ:

1) Bu oda _ dolap var _ .
2) O masa _ kalem ve kurşunkalem yok _ .
3) Dolap_ gömlek_ ve başka giyecek_ var_ .
4) Kitaplık_ kitap_ var.
5) Ev _ kimse yok mu?
6) Taksi _ kaç kişi var?
7) İstasyonda yolcu _ var.

تۆۋەندىكى سانلارنى تۈركچە ئوقۇڭ:

23; 425; 7.456; 21.451; 600.070; 1.000.006; 15
2 1/2; 0.5; 3/4; 27.8; 12 3/4; 1/10; 23/100

تۆۋەندىكى جۈملىلەرنى kim، mi، ne بىلەن سوراق جۈملىگە ئۆزگەرتىڭ ۋە hayır، evet بىلەن جاۋاب بېرىڭ:

1) Burada dağlar var.
2) Evde televizyon ve bilgisayar var.
3) Dershanede öğretmen ve öğrenciler var.
4) Bu şehirde banka, postane ve süpermarketler var.
5) Lokantada masalar ve sandalyeler var.
6) Üniversitede profesörler, doçentler, okutmanlar ve asistanlar var.

تۆۋەندىكى جۈملىلەرنى mi شەكلىدە سوراق جۈملىگە ئايلاندۇرۇڭ ۋە hayır, evet بىلەن جاۋاب بېرىڭ:

1) Meydanda kimse yok.
2) Kitaplıkta sözlük yok.
3) Yatakta yorganlar, yastıklar ve çarşaflar yok.
4) Bu dağda ağaç yok.

تۆۋەندىكى جۈملىلەرنى kaç،kaçıncı بىلەن سورالغان سوراق جۈملىگە ئايلاندۇرۇڭ:

1) Masada on kitap var.
2) Buzdolabında iki tane yumurta var.
3) Bu yirminci ders.
4) Saat onda.
5) Bu halı 2000 lira.

15 - DERS

DERE

Nereden alır suyunu,
Kardan mı, yağmurdan mı?
Şu nazlı dereciğin,
Yatağı çamurdan mı?

Durup dinlenmek bilmez,
Kış yaz demeyip akar.
Ovanın her yerini
Sularıyla o yıkar.

Gülümser ağaçlardan,
Serinlik döküldükçe.
Hayat verir her yana,
Kıvrılıp büküldükçe

Duyulur türkülerin,
En coşkun sesinden.
Ferah veren bir hava,
Yayılır nefesinden.

Durma, gez yurdumuzu,
Ak dere, berrak dere.
Gezdiğin topraklara,
Bolluklar bırak, dere...

Hasan Ali YÜCEL

KELİMELER

nere (zm) — ضمير
yağmur (is) — بلغور
dere (is) — جسرا. ساي
çamur (is) — بلتلق. لاي

dinlenmek (is)	دەم ئالماق
ova (is)	ۋادا، دالا، تۈزلەڭلىك
ağaç (is)	دەل - دەرەخ
dökülmek (f)	تۆكۈلمەك
kıvrılmak (f)	مۇكچەيمەك، تولغانماق
duymak (f)	ئاڭقىرماق، تۇيماق، ئاڭلىماق، ھېس قىلماق، ئۇقماق، سەزمەك، بايقىماق
ferah (s)	شاد - خۇراملىق، خۇشلۇق
gezmek (f)	كەزمەك، تاماشا قىلماق
berrak (s)	سۈزۈك، ساپ
bırakmak (f)	قويۇۋەتمەك، قالدۇرماق، تاشلىماق
beğenmek (f)	ياخشى كۆرمەك، قىزىقماق
bir şey değil	ھېچ ۋەقەسى يوق
bura (da, sı) (zm)	بۇ يەر
çanta (is)	سومكا، بوغچا، چامادان
dadanmak (f)	ئادەت قىلماق، ئۆگىنىپ قالماق، ياخشى كۆرۈپ قالماق
delik (is)	تۆشۈك
güzelce (s)	ياخشىلاپ
kapatmak (f)	ئەتمەك، ياپماق
karşılık (is)	بەدەل
koca (s)	چوڭ، يوغان
pul (is)	پوچتا ماركىسى
postane (is)	پوچتىخانا
sansar (is)	ئاغمىخان
seslenmek (f)	زۇۋان سۈرمەك، ئاۋاز چىقارماق
telefon etmek (f)	تېلېفون بەرمەك
tekir (is)	نامى
yakalamak (f)	تۇتۇۋالماق
komutan (is)	قوماندان
memur (is)	خىزمەتچى كادىر، مەمۇر
sporcu (is)	ئىسپورتچى، تەنھەرىكەتچى
şoför(is)	شوپۇر

SANSAR VE TAVUKLAR

Sansarın biri tavuklara dadanmış. Tavukları yakalayıp yakalayıp yiyormuş. Ahmet Dayı kümesin bütün deliklerini güzelce kapatmış. O gece, sansar kümese girememiş. Ertesi geç sansar eline bir doktor çantası almış. Kümese gelmiş. Tavuklara seslenmiş:

– Tavuk kardeşlerim, hasta olduğunuzu duydum. Size ilaçlar getirdim – demiş.

Tavuklar, sansarın hilesini anlamışlar. Ona:

– Biz hasta değiliz. Çabuk buradan git. Şimdi koca Tekir'i çağırırız ha! – demişler.

Aşağıdaki soruları cevaplayın

1. Ahmet Dayı ne yapmış?
2. Sansar kümese girebilmek için ne yapmış?

DİYALOG

– Kime telefon edecek siniz?
– Kütüphanede çalışan bir arkadaşa.
– Yarın ne yapacaksın?
– Yarın işim yok, (uyuyacağım) şimdi bize gelmiyor musun?
– Evet, geliyorum, teşekkürler!
–Bir şey değil.

Aşağıdaki cümleleri iyi okuyun

Postaneye gideceğim, pul alacağım.
Postaneden telefon etmek istiyorum.
Alacağım, çünkü beğeniyorum.
Gitmeyeceğim, çünkü hastayım.
Sinemaya gidecek miyiz, gitmeyecek miyiz?
Bir karşılık vermiyecek misin?
Demir Bey süt satmayacak ama yoğurt satacak.
Pekin'e uçakla gideceğim.

Teksti ezberleyin

DİL BİLGİSİ

ئىسىملارنىڭ تەۋەلىك قوشۇمچىلىرى بىلەن تۈرلىنىشى:

	بىرلىك			كۆپلۈك		
a, ı	- ım	- sın	- dır(tır)	- ız	- sınız	- dırlar(tırlar)
e, i	- im	- sin	- dir(tir)	- iz	- siniz	- dirler(tirler)
o, u	- um	- sun	- dur(tur)	- uz	- sunuz	- durlar(turlar)
ö, ü	- üm	- sün	- dür(tür)	- üz	- sünüz	- dürler(türler)

OKUMA PARÇASI

AYAĞI ABDESTSİZ

Nasreddin Hoca abdest alırken, bir ayağına su yetmemiş. Namaz kılarken de bir ayağını yukarı kaldırarak namaz kılmış. Bunu gören cami cemaati:

_ "Hocam bu nasıl namaz?" diye sormuş. Nasreddin Hoca:

_ "Bir ayağı abdestsiz namaz", diye cevap vermiş.

ALIŞTIRMALAR

تۆۋەندىكى بوش ئورۇنلارغا تەۋەلىك قوشۇمچىلىرىنى قوشۇڭ.

Sen kim__? Ben müdür __ .Sen öğrenci__. O doktor__.
Biz komutan__. Siz işçi__. Onlar köylü__. Ben memur__.
Sen. asistan__. Biz sporcu değil__. Siz sekreter mi__?
Onlar subay__mı? Siz kim__? Ben dekan__. bu daktilo mu__?

تۆۋەندىكى بولۇشلۇق جۈملىلەرنى سوئال، بولۇشسىز ۋە بولۇشسىز سوراق جۈملىلەرگە ئايلاندۇرۇڭ.

1) Ben şairim.
2) Sen doktorsun.
3) O gençtir.
4) Biz okutmanız.
5) Siz işçisiniz.
6) Onlar sporcudur(lar).

تۆۋەندىكى جۈملىلەرنى تەرجىمە قىلىڭ

Sen memur musun? Hayır, ben memur değilim. Sen müdür müsün? Hayır, ben müdür değilim. Siz öğretmen misiniz? Evet, ben öğretmenim. Siz kimsiniz? Biz öğrenciyiz. O kimdir? O sekreterdir. Onlar kim? Onlar sporcu(durlar). Siz memur musunuz? Evet, biz memuruz. O güneyli değil mi? Hayır, o güneyli değil, kuzeylidir. Onlar memur değiller mi? Evet, onlar memur.

EV EŞYALARI
ئۆي بىساتلىرى

masa örtüsü (is) داستىخان
sofra (is) تاماق ئۈستىلى
sandalye (is) ئورۇندۇق

karyola (is)	كارىۋات
keçe (is)	كىگىز
halı (is)	گىلەم
koltuk (is)	سۇپا
soba (is)	مەش
boru (is)	كانای
tepsi (is)	تەخسە، پەتنۇس
bardak (is)	ئىستاكان
çaydan (is)	چۈگۈن
kaşık (is)	تۇشۇق
kepçe (is)	چۈمۈچ
kundura (is)	ئايلاغ كىيىم
ayakkabı (is)	ئايلاغ كىيىم
çizme (is)	ئۇتۇك
manto (is)	پالتۇ
kase (is)	چىنە

16 - DERS

DİYALOG

A: Ayşe sen nereye gidiyorsun?
B: Kütüphaneye gidiyorum, sende geliyormusun?
A: Evet bende geliyorum, sen kitap mı ödünç alıyorsun?
B: Bu kitabı geri verip başka bir tane alacağım.
A: Bugün çarşamba kütüphane açıkmıdır?
B: Bugün çarşamba değil perşembe günü, öğleden sonra açıktır.
A: Kütüphaneye nasıl kitaplar gelmiş?
B: kütüphaneye birçok roman, hikaye ve çeşitli dergiler gelmiş.
A: Pazar günü gezmeye gittin mi?
B: Gitmedim, sabah arkadaşıma mektup yazdım, öğleden önce postaneye ve kitapçıya gittim.
A: Dün sen ne yaptın?
B: Sabah çamaşır yıkadım, öğle yemeğinden sonra sinemaya gittim.
A: Çarşıya gitmedin mi?
B: Gittim. Oradan kendime gömlekle pantolon, kiz kardeşime ceket kazak, etek aldım.
A: Pantolon ne renk, fiyatı ne kadar?
B: Mavi renk aldım. Bu renk, bu sene moda değil mi? fiyatı da ucuz, bin yedi yüz lira.
A: Gömlek kaç beden?
B: Kırk iki beden.
A: Fiyatı çok uygunmuş ve çok yakışmış. Güle güle giy.

Diyaloğa göre konuşun

KELİMELER

geri vermek (f)	قايتۇرماق
gene (e)	يەنە
perşembe günü(is)	پەيشەنبە كۈنى
öğle (is)	چۈش، چۈش ۋاقتى
çeşitli (s)	ھەرخىل

dergi (is)	ژۇرنال، مەجمۇئە
pazar günü (is)	يەكشەنبە كۈن
gezme (is)	ساياھەت، سەيلە
önce (zf)	ئاۋال، ئىلگىرى، ئالدى بىلەن
posta (is)	پوچتا
dün (is)	تۈنۈگۈن
sabah (is)	ئەتىگەن
çamaşır (is)	كىر - قات
çarşı (is)	بازار
çok (s)	كۆپ، جىق، ناھايىتى
gömlek (is)	ئەرلەر كۆينىكى
pantolon (is)	ئىشتان، شىم، بۇرۇلكا
ceket (is)	چاپان
kazak (is)	پوپايكا
etek (is)	يوپكا
renk (is)	رەڭ
fiyat (is)	باھا
ne kadar (e)	قانچىلىك
kaç beden	نومۇرى قانچە، نەچچىنچى نومۇرلۇق
uygun (s)	مۇۋاپىق
yakışmak (s)	ياراشماق
giymek (f)	كىيمەك
elbise (is)	كىيىم - كىچەك، كۆينەك
bluz (is)	كوپتا
iç çamaşırı (is)	ئىچ كىيىملىرى
gecelik (is)	كېچىلىك كۆينەك
pazartesi (is)	دۈشەنبە
salı (is)	سەيشەنبە
çarşamba (is)	چارشەنبە
cuma (is)	جۈمە
cumartesi (is)	شەنبە
aslan (is)	شىر
bekçi (is)	قاراۋۇل ، كۆزەتكۈچى
bozuk para (s)	پارچە (پۇل)

çekilmek (f)	ئارقىغا يانماق
bulunmak (f)	بار بولماق
düdük (is)	دۇدۇك، پۈشتەك، گۈدۈك
esmer (s)	بۇغداي ئۆڭ، قوڭۇر، قارا
fazla (s)	كۆپ، نۇرغۇن
gülmek (f)	كۈلمەك
geri (is,s)	ئارقىدا، ئارقا، نېرى، يىراق
kağıt (is)	قەغەز
kapmak (f)	تۇتۇۋالماق
kafes (is)	قەپەز
kedi (is)	مۈشۈك
kırık (s)	چىقىق، سۇنۇق
saç (is)	چاچ
sarışın (s)	سارغۇچ
tasalanmak (f)	غەم يېمەك، ئەنسىرىمەك
yaklaşmak (f)	يېقىنلاشماق، يېقىن كەلمەك
bostan (is)	قوغۇنلۇق، كۆكتاتلىق
Pekin (is)	بېيجىڭ
Moskova (is)	موسكۋا
sanatoryum (is)	ساناتورىيە
kulüp (is)	كۇلۇپ
rektörlük (is)	مۇدىرىيەت
dekan (is)	فاكۇلتېت مۇدىرى
tiyatro (is)	تىياتىرخانا
avlu (is)	هويلا، قورا

BİRAZ DA GÜLELİM

Küçük bir çocuk annesiyle hayvanat bahçesini geziyormuş. Aslanların bulunduğu demir kafeslerin yanına gelmişler.

Çocuk kafese fazlaca yaklaşmış. Bekci çocuğu ğormüş. Düdük çalmış, ona:

– Fazla yaklaşma yavrum, çekil, geriden bak, demiş.

Çocuk bekçiye kızgın kızgın bakmış:

– Tasalanma bekçi amca. Senin aslanlarını kapmadım ya, demiş.

Aşağıdaki sorulara cevap verin

1. Bekçi çocuğa ne demiş?
2. Çocuk bekçiye ne demiş?

Teksti ezberleyin

DİYALOG

– Benim elimde ne var?
– Senin elinde mendil var.
– Sizin elinizde ne var?
– Bizim elimizde bozuk var.
– Onların elinde kağıt para var mı?
– Evet var! Kimin elinde pul var?
– Ahmed'in elinde pul var.
– O siyah kedi sizin midir?
– Hayır, o siyah kedi benim değil.
– Kedinizin rengi ne?
– Kedimin rengi siyah.
– Bu yeşil ev kimin?
– Müdürün evi.
– Hangi iskemle kırık?
– Şu sarı iskemle kırık.
– Sizin saçınız ne renk?
– Benim saçım sarıdır. Gül Hanım esmerdir, Saçları siyah.
– Sarışanlar mı güzeldir, esmerler mi?
– Sarışınlarda güzeldir, esmerler de.

Diyaloğa göre Diyalog düzenleyin

DİL BİLGİSİ

تۈرك تىلىدا چوڭ ھەرپلەرنىڭ قوللىنىلىشى

1. جۈملىلەرنىڭ باش ھەرپى چوڭ ھەرپتە يېزىلىدۇ. Ben buraya dün geldim.
2. كۆچۈرمە سۆز، جۈملىلەرنىڭ باش ھەرپى چوڭ ھەرپ بىلەن يېزىلىدۇ.

Orhon yazıtlarında şöyle yazılıyor: "Ben hakan olunca gündüz oturmadım, gece uyumadım."

3. شېئىرلارنىڭ ھەر مىسراسىنىڭ باش ھەرپى چوڭ ھەرپ بىلەن يېزىلىدۇ.

Gülümser ağaçlardan,
Serinlik döküldükçe.
Hayat verir her yana,
Kıvrılıp büküldükçe.

4. كىشى ئىسىملىرىنىڭ باش ھەرپى چوڭ ھەرپ بىلەن يېزىلىدۇ:
Mevlana Lütfi, Alişir Nevai, Yunus Emre, Abdurehim Ötkür, Zordun Sabir

5. ئادەم ئىسىملىرىنىڭ ئالدىدا كېلىدىغان ھۆرمەت سۆزلىرى، ئۇنۋان، مەرتىۋە - ئاتاقلارنىڭ باش ھەرپى چوڭ ھەرپ بىلەن يېزىلىدۇ.
Prof. Dr. Kemal Eraslan, Ord .Prof. Zekı Velıdı Togan, Prof. Dr. Reşit Rahmati Arat, Prof. Dr.Talat Tekin

6. مىللەت ناملىرى، تىل، دىن، مەزھەب، ئىلمىي ناملار چوڭ ھەرپ بىلەن يېزىلىدۇ.
Uygur, Türk, Rus, Alman, İngiliz; Özbekçe, Türkçe, Rusça, Almanca, İngilizce; Müslüman, Hiristiyan, Budist; Hanefilik, Katoliklik.

7. ئىدارە - ئورگان، تەشكىلات ناملىرى چوڭ ھەرپ بىلەن يېزىلىدۇ.
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dil Kurumu, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu.

8. مەھەللە، كوچا - كوي، خاتىرە ئورۇنلىرىنىڭ نامى چوڭ ھەرپ بىلەن يېزىلىدۇ.
Sebzar Mahallesi, Bağımsızlık Meydani, Nevayi Caddesi, Boğaziçi Köprüsü, Atatürk Anıtı.

9. گېزىت - ژۇرنال، كىتاب، ئەسەر ناملىرى چوڭ ھەرپ بىلەن يېزىلىدۇ.
Türk Dili dergisi, Çalikuşu romanı, Leyla ile Mecnun destanı.

10. تارىخىي ۋەقە، ئەسىر، دەۋر ناملىرى چوڭ ھەرپ بىلەن يېزىلىدۇ.
İkinci Dünya Savaşi, Cilah Taş Devri, Yükselme Devri, İlk Cağ.

11. ۋېۋىسكا، يول، ئىشىك ئۈستىگە ئېسىلغان تاختايلاردىكى سۆزلەر چوڭ ھەرپ بىلەن يېزىلىدۇ:

Giriş, Çikış, Müdür, Başkan, Otobüs durağı.

OKUMA PARÇASI

AYVA İLE İNCİR

Nasreddin Hoca birgün Timurlengi ziyarete karar verir.

Giderken yanına hediye olarak bir sepet ayva alır. Fakat hoca yolda ayva yerine incirin daha iyi hediye olacağına karar verir ve dönüp ayvaları boşaltır, onların yerine sepete incir doldurur. Padişah Timur'a hocanın kendisine hediye getirdiği ve huzura kabul edilmesini istediği bildirilir. Hoca huzura alınır. Hediye olarak çok değerli şeyler bekleyen padişah incirleri görünce çok kızar ve incirleri tek tek hocanın kafasına vurur.

Fakat hoca acıdan bağıracağına Allah'a şükreder. Şaşıran Padişah sebebini sorar. Hoca:

_ Padişahım ya ayvaları getirseydim halim ne olurdu der...

ALIŞTIRMALAR

بوش ئورۇنلارغا تەۋەلىك قوشۇمچىلىرىنى قوشۇڭ.

Ben dershanede_. Sen fabrikada_. İsmail köyde_. Biz Türkiye'de_. Siz Pekin'de_. Onlar ormanda_. Siz nerede_? Ben evde_. Öğretmen kütüphanede_. Sen tiyatroda mı_? Hayır, ben tiyatroda değil_. Çocuklar avluda mı_? Hayır, çocuklar avluda değil, bahçede_. İşçiler fabrikada değil _ mi? Siz şimdi Ankara'da değil mi_? Hayır, ben şimdi Ankara'da değil_.

تۆۋەندىكى جۈملىلەرنى ئاۋۋال سوئال جۈملىگە، ئاندىن بولۇشسىز جۈملىگە ئۆزگەرتىڭ.

1) Ben kütüphanedeyim.
2) Sen parktasın.
3) İsmail postanededir.
4) Biz sanatoryumdayız.
5) Siz hastanedesiniz.
6) Çocuklar ormandalar.
7) Öğretmen dershanede.

تۆۋەندىكى جۈملىلەردىكى خاتانى تۈزىتىڭ.

1) Ben öğrenciyiz.
2) Siz müdür musun.
3) Öğretmen odadadırlar.
4) Çocuklar bahçedadır.
5) Dershanede öğrencilar vardırlar.
6) Biz köyda değil şehirdeyim.
7) Siz köylü musunuz?
8) Onlar fabrikadalardırlar.
9) Dershanede masalar vardir.
10) Bu sözlük değil kitapdır.

تۆۋەندىكى جۈملىلەرنى ئىنگلىزچە تەرجىمە قىلىڭ

Sen neredesin? Ben işteyim. Ali nerededir? Ali köydedir. Öğretmen nerededer? Öğretmen dershanededir. Müdür nerededer? Müdür toplantıdadır. Öğrenciler kütüphanededirler. Çocuklar bahçede midirler? Hayır, çocuklar bahçede değil, sinemadadırlar. Siz evde misiniz? Hayır, biz evde değil, tiyatrodayız. Parkta kimler var? Parkta sporcu, işçi ve çocuklar var. Bahçede kim var? Bahçede iki ihtiyar var.

17 - DERS

DİYALOG

A: Selamunaleyküm, iyi günler beyfendi!

B: Ve aleyküm selam, hoş geldiniz, buyurun oturun!

A: Teşekkür ederim, Nasılsınız, iyimisiniz?

B: Sağ olun, Allaha çok şükür, iyiyim.

A: İşler nasıl?

B: İyidir, sizi bir iş için aramıştım, dün telefon ettim, evde yokmuşsunuz, nereye gitmiştiniz acaba?

A: Evet, Hasan abilere gitmiştim.

B: Hasan Bey Ankarada değil mi, oradan ne zaman geldiniz?

A: Sabahleyin geldim.

B: Otobüsle mi geldiniz, yoksa trenle mi?

A: Hayır, uçakla geldim.

B: Öyle mi! O zaman daha rahat gelmişsiniz.

Ahmet Bey, size çay getiriyim mi, yoksa kahve mi istiyorsunuz?

A: Yok, zahmet olmasın, istemem.

B: Öyle şey olur mu ya!

A: O zaman bir bardak şekersiz açık çay içerim.

B: Yeni bir romanınız daha yayınlanmış diye duydum, gözünüz aydın!

A: Estağfurullah! Roman değil de, hikaye desek daha doğru olur.

B: Anlamı yok konuşmanın akışına aykırı! Ben daha görmedim ama çok başarılı olmuş, bende bir şeyler yazmıştım, lütfen bakabilir misiniz?

A: Elbette yardımcı olurum, sonra görüşürüz.
Haydi ben döneyim.

B: Güle güle

A: Hoşca kalın.

Diyaloğa göre konuşun

KELİMELER

hoş geldiniz	خۇش كەپسىز
nasıl (s.zf)	قانداق
sağ olun (ünl)	رەھمەت
üzere (e)	... ئۈچۈن، مەقسەتتە، ...توغرىسىدا
ev (is)	ئۆي
acaba (zf)	ئەجەبا
ne zaman (zf)	قاچان
sabahleyin (is)	ئەتىگەن، ئەتىگەندىلا
tren (is)	پويىز
yoksa (e)	ياكى بولمىسا
rahat (s)	راھەت
kahve (is)	قەھۋە
zahmet (is)	ا. قىيىنچىلىق، مۇشەققەت 2. ئاۋارىچىلىق
oysa (e)	ئۇنداقتا
yayınlanmak (f)	نەشر قىلماق
diye (e)	...دەپ
gözünüz aydın (ünl)	مۇبارەك بولسۇن
estağfurullah (ünl)	ئەستاغپۇرۇللاھ
durak (is)	بېكەت
ama (bağ)	بىراق
başarılı (s)	مۇۋەپپەقىيەتلىك
bir şey (bağ)	بىر نەرسە
tabiî (s)	ا. تەبىئىي 2. ئەلۋەتتە
dönmek (f)	قايتماق، يانماق
hava alanı (is)	ئايرودروم
vapur (is)	پاراخوت
iskele (is)	پىرىستان
istasyon (is)	ۋوگزال، ئىستانسا
anahtar (is)	ئاچقۇچ، كىلىت
çatı (is)	بېشايۇۋان، لەمپە
kahverengi (s)	قەھۋە رەڭ
güz (is)	كۈز
leylek (is)	تۇرنا

onarmak (f) تۈزەشتۈرمەك
öteki (is) نېرىقىسى، يەنە بىرى
pahalı (s) قىممەت
pasta (is) پېچىنە، تورت
takmak (f) 1. تاقىماق، ئورنىتىماق 2. (لەقەم) قويماق 3. مەنسىتمەك
4. ئالدىماق، گوللىماق 5. ئىمتىھاندىن ئۆتەلمەسلىك
havuç (is) سەۋزە
kazanç (is) كىرىم، دارامەت، پايدا، تاپاۋەت
sahip (is) ئىگە
vücut (is) بەدەن
ahenk (is) ئاھاڭ
denk 1. ھايۋانغا ئارتىلغان يۈكنىڭ بىر تەرىپى 2. تەڭتۈش 3. تەڭ
sevinç (is) خۇشاللىق
bisiklet (is) ۋېلسىپىت
lastik (is) بالون
palto (is) پەلتۇ
şapka (is) باش كىيىم
tarak (is) تارغاق
motosiklet (is) موتوسىكلىت
hasta bakıcı (is) كېسەل باققۇچى
doçent (is) دوتسېنت
tükenmez kalem (is) سىياھ قەلەم
kurşun kalem (is) قېرىندىش
yabancı (is) يات ئەللىك
leğen (is) ياس
galiba (zf) ھەلكىم، قارىغاندا، خۇددى

LEYLEKLER GELDİ

Evimizin çatısında bir leylek yuvası vardı. Güzün ben okula başladım. Leylekle uçup gittiler.

Bugün okuldan geliyordum, Baktım, leyleklerimiz gelmişlerdi. Yuvalarını onarıyorlardı. Anneme:

– Leyleklerimiz gelmiş – diye bağırdım.

Annem de bahçeye çıktı. Leyleklere baktı. Leylekler –Tak, tak. Biz gene geldik – der gibi öttüler.

Anneme:
– Leyleklerimize ad takalım, dedim.
Birisine Hacı Taktak, ötekine Bacı Tıktık adını verdik.

Aşağıdaki sorulara cevap verın

1. Çocuk ne diye bağırdı?
2. Leyleklere hangi adları verdiler?

DİYALOG

– Otobüs burada duruyur mu?
– Hayır, burada durmuyor.
– Otobüs şu durakta duracak mı?
– Evet, duracak.
– benim kahverengi şapkam acaba nerede?
– Küçük sarı iskemlededir.
– Turfan'a nasıl gideceğiz?
– Otomobille gideceğiz.

Aşagıdaki cümleleri okuyun

Bu evin anahtarıdır, odanınki de budur.
Sizin paltonuz çok pahalı, benimki cok ucuz.
Bana çay, ona kahve getiriniz.
Ona pasta veriniz, bana yemek getiriniz.
Parkta bir kuş ötüyor.
Sizinle sonra konuşacağız.
Bugün saat üçte misafirler gelecek.

DİL BİLGİSİ

1. ئۇزۇك تاۋۇشلارنىڭ جارانغىلىقلىشىشى:

ç –> c:
ağaç –> ağacı, havuç –> havucu, kazanç –> kazancı
k –> ğ:
gözlük –> gözlüğü, yatak –> yatağı, çocuk –> çocuğu
p –> b:
kitap –> kitabı, dolap –> dolabı, sahip –> sahibi
t –> d:
yurt –> yurdu, vücut –> vücudu, art –> ardı
- nk –> ngi:
ahenk –> ahengi, renk –> rengi, denk –> dengi

- nç –> nci:

sevinç –> sevinci

2. ئىسىم، كىشىلىك ئالماشلارنىڭ ئىگىلىك كېلىش قوشۇمچىلىرى:

- nın - nin, - nun, - nün

- ın, - in, - un, - ün

1) ئىسىمنىڭ ئىگىلىك كېلىش شەكلى:

öğretmenin

köylünün

masanın

bisikletin

Bu ev kimin? Öğretmenin

Bu lastik neyin? Arabanın

2) كىشىلىك ئالماشنىڭ ئىگىلىك كېلىش شەكلى:

Benim	Bizim
Senin	Sizin
Onun	Onların

Yukarıdaki dil bilgilerini iyice öğrenin

OKUMA PARÇASI

BAL İLE SİRKE

Bir gün Nasreddin Hoca'ya:

– Hocam bal ile sirke uyuşmaz derler, derler.

– Nasıl uyumasın der? der ve gider, yarım okka bal yer, yarım okkada sirke içer. Yüzünün yemyeşil olduğunu görenler sorar.

– Bal ile sirke birbiri-ile anlaşamadı değil mi? Hoca hiç mertliği elden bırakmaz.

– Yoo, onlar anlaştılar, anlaşmasına da şimdi beni aradan çıkarmaya çalışıyorlar.

ALIŞTIRMALAR

تۆۋەندىكى ئىسىم، ئالماشلارنىڭ ئىگىلىك كېلىش شەكلىنى يېزىڭ.

okutman, müdür, şapka, biz, müze, sandalye, defter, sabun, havlu, motosiklet öğretmen, oda, hasta bakıcı, ben, o, sen, siz, onlar, biz

تۆۋەندىكى جۈملىلەرگە مۇۋاپىق قوشۇمچىلارنى قوشۇپ تاماملاڭ.

1) Bu dergi Ali Hoca __.
2) O tükenmez kalem şu yabancı __.
3) Şu leğen Yusuf __.
4) Bu saat öğretmen __.
5) Bu motosiklet o işçi __.
6) O bisiklet siz __.
7) Su çanta Emine __.

تۆۋەندىكى سۆزلەر بىلەن بولۇشلۇق، بولۇشسىز ۋە سوئال جۈملىلەرنى تۈزۈڭ.

1) bu, köyü, bostan
2) Türkçe, o, sözlük, galiba, öğretmen
3) resimler, güzel, bu, Ayşe
4) o kurşunkalem, bu, öğrenci. şu, öğrenci, değil
5) kitap, o, yeni, siz, mi, değil
6) sandalye, sekreter, mi, bu
7) hastane, mi, doktor
8) köy, postane, var, hastane, ve,bu
9) siz yeni, öğrenci, mi
10) kim, onlar

تۆۋەندىكى جۈملىلەرنى ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىڭ

1) Bu dershane sizin mi?	Evet, bu dershane bizim.
2) O bisiklet kimin?	Galiba Ali'nin.
3) Bu çanta kimin?	Bu çanta müdürün.
4) İşin var mı?	Evet, işim var.
5) Bu Türkçe sözlük senin değil mi?	Hayır, benim değil,öğretmenimizin.
6) O yepyeni pantolon senin mi?	Hayır, o benim değil, ablamın.

18 - DERS

İLKBAHAR

Bir senede dört mevsim var,
Birbirini hep kovarlar.

İlkbahar, yaz, sonbahar, kış,
Çiçekli, karlı bir akış

Ilkbaharda canlanır yer,
Kırlar hep yeşiller giyer.

Döner geline her ağaç,
Süslü bir etektir yamaç.

Dere akar çağıl çağıl,
Kuzularla dolar ağıl.

Güneş bir doğar, bir kaçar,
Hava bir kapar, bir açar.

Yusuf Ziya ORTAÇ

Şiiri Ezberleyin

KELİMELER

kovmak (f)	قوغلىماق
sonbahar (is)	كۈز
çiçek (is)	گۈل، چىچەك
süs (is)	بېزەك
yamaç (is)	تاغ باغرى، ئېدىر
çağıl çağıl (ünl)	شىلدىر - شىلدىر
araştırmak (f)	سۈرۈشتۈرمەك

belli (s)	ئېنىق، بەلگىلىك
bekleme salonu (i)	كۈتۈش زالى (پويىز ئىستانسىسىدا)
banka şubesi (i)	پۇچە بانكا
diğer (s.is)	باشقا
emeklemek (f)	ئۆمىلىمەك (بالا)
esen (s)	ئامان - ئېسەن
eksik (s)	كەم، تولۇق ئەمەس، ئۆكسۈك
fare (is)	چاشقان
fenalık (is)	يامانلىق، ئەسكىلىك
fikir fikir (ünl)	پۈرۈق - پۈرۈق (قاياناش)
gerdan (is)	گەدەن
gar (is)	ۋوگزال
havaalanı (is)	ئايرودرۇم
külah (is)	كۈلا، بۆك
kıvrık (s)	ئىلمەك، ئەگرى
kurşuni (s)	كۈلرەڭ
korkunç (s)	قورقۇنچلۇق
kök (is)	يىلتىز
karışmak (f)	ئارىلاشماق
mırıldamak (f)	پىچىرلىماق
muayene (is)	تەكشۈرۈش
karşılığında (is.s)	بەدىلىدە
neden (is)	سەۋەب، نېمە ئۈچۈن
sallamak (zf.f)	پۇلاڭلاتماق
tabi (s)	تەبىئىلىۋق
tramvay durağı (is)	تىرامۋاي بېكىتى
uçak (is)	ئايروپىلان
tamamlanmak (f)	تولۇقلانماق، تاماملانماق
vergi (is)	باج
yabani (s)	ياۋايى
hala (is)	ھاما، كىچىك ئاپا، چوڭ ئاپا
kadın (is)	ئايال، خوتۇن
profesör (is)	پروفېسسور
subay (is)	ئوفىتسېر
kötü (s)	يامان، ئەسكى
teyze (is)	ھاما، ئاچا
dolma kalem (is)	سىياھ قەلەم

HANGİSİ DAHA KORKUNÇ

Farenin biri gezmeye çikmişti. Avluda biraz dolaştıktan sonra annesinin yanına döndü, ve ona şunları anlattı:

– Anne, iki yabani hayvan gördüm. Birisi korkunçtu, diğeri ise çok sevimli idi.

Annesi fareye:

– Anlat bakalım, nasıl yabani hayvanlarmış onlar – dedi.Fare annesine gördüğü yabani hayvanlar için şunları anlattı:

–Yabani hayvanlardan biri, korkunç olanı avluda geziniyordu. Ayakları siyah idi. Başında kırmızı bir külah vardı. Gözleri dışarı firlamış, gagası kıvrıktı. Onun yanından geçtiğim zaman ayağını kaldırdı ve öyle bir bağırdı ki, nereye kaçacağımı şaşırdım.

İhtiyar fare:

– Bu horozdur – diye mırıldandı. O, kimseye fenalık yapmaz, ondan korkma, öbür yabanı hayvan nasıldı?

– Öbürü güneşe karşı yatmış, ısınıyordu. Gerdanı beyaz, ayakları, kurşuni renkte ve yumuşaktı, beyaz tüylerini yalayıp duruyordu. Kuyruğunu yavaşça sallıyarak bana doğru baktı.

İhtiyar fare küçük fareye şöyle dedi:

– Sen ahmaksın, ahmak! İşte o, bizim en büyük düşmanımız olan kedinin tam kendisidir.

Aşağıdaki sorulara cevap verin

1. Küçük fare annesine neler anlattı?
2. ihtiyar fare küçük fareye ne demiş?

Aşağıdaki cümleleri Uygurcaya çevirin

Bu şeyler benimdir.
Gümrüksüz neler getirebilirim?
Gümrük muayenesi ne zaman olacaktır?
Bu eşyalar gümrük vergisine tabi midir?
Gümrük vergisi olarak kaç para vermeliyim?
Buraya en yakın banka şubesi nerededir?
Bu çek karşılığıyla burada para alabilir miyim?

Bu otobüs nereye gider?
Tramvay durağı nerededir?
Gelecek durak nerede?
Taksi durağı nerededir?
Biz hangi havaalanından uçacağız?
Bekleme salonu nerededir?
Hangi uçak ile uçacağız?
Bu demir yolu nereye gider?
Bizim trenimiz hangi perona geliyor?
Biz hangi perondan gidiyoruz?

Aşağıdaki cümleleri okuyun

Amcam ceplerini arıyor.
Akşam size geleceğim.
Bir kişi eksikti, şimdi tamamlandı.
Bu tehlikeli işe girişmem.
Bu yıl fazla yağmur yağdı.
Çocuk emeklemeye başladı.
Herkes bilir ki dünya yuvarlaktır.
İşi kökünden temizlemeli.
O ailenin kökü belli değil.
O esnada ben burada değildim.
Sen bu işe karışma!
Şen ve esen kalın.
Yangının nedeni araştırılıyor.

DİL BİLGİSİ

1. تەۋەلىك قوشۇمچىسى ئۇلانمىغان ئىسىملارنىڭ كېلىشلەر بىلەن تۈرلىنىشى

باش كېلىش	at	gömlek	amca	çocuk	göz
ئىگىلىك كېلىش	atın	gömleğin	amcan	çocuğun	gözün
چۈشۈم كېلىش	atı	gömleği	amcayı	çocuğu	gözü
يۆنىلىش كېلىش	ata	gömleğe	amcaya	çocuğa	göze
چىقىش كېلىش	attan	gömlekten	amcadan	çocuktan	gözden
ئورۇن كېلىش	atta	gömlekte	amcada	çocukta	gözde

2. تەۋەلىك قوشۇمچىلىرى

شەخسلەر	بىرلىك	كۆپلۈك
1 - شەخس	- ım	- mı, - miz, - muz, - müz
2 - شەخس	- ın	- nız, - niz, - nuz, - nüz
3 - شەخس	- sı, - si, - su, - sü	- ları, - leri

بىرلىك	كۆپلۈك
benim babam	bizim amcamız
senin annen	sizin teyzeniz
onun komşusu	onların halaları

شەخسلەر	بىرلىك	كۆپلۈك
1 - شەخس	- ım, im, um, üm	- ımız, - imiz, - umuz, - ümüz
2 - شەخس	- ın, - in, - un, - ün	- ınız, - iniz, - unuz, - ünüz
3 - شەخس	- ı, - i, - u, - ü	- ları, - leri

بىرلىك	كۆپلۈك
benim kalemim	bizim köyümüz
senin defterin	sizin okulunuz
onun kitabı	onların evleri

Yukarıdaki dil bilgilerini iyice öğrenin

OKUMA PARÇASI

BEN UYUYORUM

Bir gün Nasreddin Hoca şehire gelip, bir arkadaşıyla birlikte handa kalmış. Gece yarısı arkadaşı sormuş:

– Hocam, uyudunuz mu?

– Buyurun birşey mi var?

– Biraz borç para isteyeyim demiştim.

Nasreddin Hoca derhal horlamaya başlayıp:

– Ben uyuyorum! demiş.

ALIŞTIRMALAR

تۆۋەندىكى ئىسىملارغا ھەرخىل تەۋەلىك قوشۇمچىلىرىنى ئۇلاڭ.

ev, anne, köy, şehir, oda, dershane, yatak, kitap,kalem, sabun, dergi, havlu, öğretmen

بوش ئورۇنلارغا مۇۋاپىق تەۋەلىك قوشۇمچىلىرىنى قوشۇڭ.

1) Benim amca _ profesördür.
2) Bizim komşu _ işçidir.
3) Onun anne _ kadın doktordur.
4) Benim para _ yok.
5) Bugün onların dersler _ var.
6) Sizin müdür _ toplantıdadır.
7) Onların öğretmen_ dershanededirler.
8) Ben onun çocuk_ değil miyim?
9) Biz bu profesörün öğrenci _ miyiz?
10) Siz o fabrikanın işçi _ değil misiniz?

تۆۋەندىكى پارچىنى تەرجىمە قىلىڭ

O okutman öğretmenimizdir. Öğretmenimiz çok iyi ve çok tecrübelidir. Bu dershanemizdir. Dershanemiz çok büyük ve çok aydınlıktır. O masa benimdir. Şu çanta benim babamındır. Dolmakalemim burada değil, odamdadır.

Senin paran var mı? Evet, param var. Onun sözlüğü var mı? Hayır, onun sözlüğü yok. Senin annen, baban var mı? Evet benim annem, babam var.

19 - DERS

POSTANEDE

A: İyi günler hanım efendi, bir şey sorabilir miyim?

B: Buyurun, ne sormak istiyorsunuz?

A: Yurt dışı mektubuna ne kadar pul yapıştırılıyor?

B: Nereye gönderecektiniz?

A: Almanya ile Çin Halk Cumhuriyeti'ne.

B: Taahhütlü göndereceksenız 100 lira yapıştırın.
Taahhütsüz olursa 30 lira yapaştırıcaksınız.

A: Lütfen iki tane zarf verir misiniz?

B: Biz zarf satmıyoruz, kırtasiye veya bakkaldan alabilirsiniz.

A: Mektupları size mi vereceğim?

B: Taahhütlü mektubu bana verin, taahhütsüzü posta kutusuya atın.

A: Telegraf çekmek için ne yapıcağım?

B: Bu forma telgraf alıcısının adresini, ismini, soyadını ve göndermek istediğiniz telgrafı yazın.

A: Peki, paketi nasıl göndereceğim?

B: Paket içindeki şeylere bakarız ve ölçüsünü alırız, kilo başına 300 lira ödeyeceksiniz, paketinizin kaybolmaması için posta makbuzu veririz. Pakette neler var?

A: Bir çift ayakkabı, bir çift çorap, iki tane başörtüsü, 3 metre kumaştan başka bir şey yok.

B: Peki kapatın, 700 gram geldi, bir kilo masraf ödeyeceksiniz.

A: Peki yurt içi telefon ücreti kaç lira?

B: Üç dakikası 250 lira.

A: Teşekkür ederim, size zahmet verdim, affedersiniz.

B: Bir şey değil, bizim vazifemiz.

A: İyi günler.

B: İyi günler.

KELİMELER

hanımefendi (i)	خانىم
yurt dışı (is)	چەت ئەل
yapıştırmak (f)	چاپلىماق
göndermek (f)	ئەۋەتمەك، يوللىماق
nereye (zm)	قەيەرگە
almanya (is)	گېرمانىيە
ile (bağ,e)	بىلەن، ۋە
taahhüt (is)	كاپالەت، ۋەدە
zarf (is)	1. كونۋېرت 2. رەۋىش 3. قاپ
bakkal (is)	ئوشاق يېمەكلىكلەر دۇكىنى
posta kutusu (is)	پوچتا ساندۇقى
atmak (f)	تاشلىماق
telegraf (is)	تېلگىراف
çekmek (f)	تارتماق، كۆتۈرمەك
from (is)	ئانكىت، جەدۋەل
peki (ünl)	1. ماقۇل، بولىدۇ 2. ئۇنداقتا
paket (is)	پوسۇلكا، بولاق، تېڭىق
ölçü(i)	ئۆلچەم
ödemek (f)	تۆلىمەك، تاپشۇرماق
kaybolmak (f)	يوقالماق
makbuz (is)	مۇججەت
hani (zf)	قېنى؟ قانداق بولغىنى؟
çift (is)	جۈپ
çorap (is)	پايپاق
baş örtüsü (is)	ياغلىق
metre (is,s)	مېتىر
kumaş (is)	گەزمال، رەخت
masraf (is)	خراجەت
ücret (is)	ھەق
affetmek (f)	كەچۈرۈم قىلماق، كەچۈرمەك
alış veriş (is)	ئېلىم - سېتىم
bahar (is)	باھار، ئەتىياز
başarı (is)	مۇۋەپپەقىيەت، ئۈنۈم

böcek (is)	قۇرت
desen (is)	زىننەت، بېزەك، نەقىش
doğum günü (is)	تۇغۇلغان كۈن
duyurmak (f)	ھېس قىلدۇرماق
çay takımı (is)	چاي سايمانلىرى
erik (is)	ئۆرۈك
fiyat (is)	باھا
göz (is)	كۆز
hediye (is)	ھەدىيە، سوۋغات
kelebek (is)	كېپىنەك
koku (is)	پۇراق، ھىد
lira (is)	لىرا (تۈركىيەنىڭ پۇل بىرلىكى)
pazarlık (is)	سودا - سېتىق
piknik takımı (is)	ساياھەت تامىقى ئەسۋابلىرى
süslemek (f)	زىننەتلىمەك، بېزىمەك
tabak (is)	لېگەن
vazo (is)	گۈل قاچىسى، ۋازا
yeşermek (f)	كۆكەرمەك
şişman (s)	سېمىز
ihtiyar (s)	قېرى
hangi (zf)	قايسى
gelişmek (f)	تەرەققي قىلماق
şubat (is)	فېۋرال
mayıs (is)	ماي
haziran (is)	ئىيۇن
kasım (is)	نويابىر
aralık (is)	دېكابىر
fuar (is)	يەرمەنكە
düzenlenmek (f)	ئورۇنلاشتۇرماق
mücadale (is)	كۈرەش
milli (s)	مىللىي، خەلق
önder (is)	رەھبەر
hızlı	تېز، تېزلىكتە، كۈچەپ
çabuk	تېز، چاپسان
lezzetli	مەززەتلىك
tatlı	تاتلىق

BAHAR GELDİ

Önce ağaçlar yeşerdi. Erik ağacı beyaz çiceklerle süslendi. Cici kuşalar cik cik diye öttü. Her şey baharın geldiğini duyurdu.

Bir arı vız, vız diye uçtu. Çiçeklere kondu:

– Gözünüz aydın, bahar geldi – dedi. Çiçekler arıya:

– Al, en güzel kokularımız senin olsun – dediler.

Böcekler, kelebekler uçtular. "Bahar geldi, bahar geldi" dediler. Kendi dillerince türkü söylediler.

Aşağıdaki soruları cevaplayın

1. Arı Çiçeklere ne dedi?
2. Çiçekler arıya ne dedi?

DİYALOG

– Sinemaya gidiyorum. Ya sen nereye?
– Ben alış verişe gidiyorum.
– Ne satın almak istiyorsun?
– Hediye satın almak istiyorum.
– Doğum günü hediyesi mi?
– Evet, doğum günü hediyesi.
– Ne gibi bir şey almak istiyorsun?
– Hem güzel, Hem de ucuz bir şey.
– Nasıl bir şey?
– Bir çay takımı veya piknik takımı.
– Ama. bunlar pahalıdır.
– Ben pazarlık ediyorum, O zaman ucuza alıyorum.
– Çok iyi, başarılar.
– Teşekkür ederim, Allaha ısmarladık.
– Buyurun efendim, ne almak istiyorsunuz?
– Bir arkadaşım için hediye almak istiyorum.
– Ne gibi bir şey? Gümüş bir vazo mu?
– Hayır, başka ne var?

_ Gümüş tabaklarımız çok güzeldir.
_ Şu pembe desenli takım nasıl?
_ Güzel! Fiyatı nedir?
_ Yüz lira.
_ Biraz pahalı değil mi? En son fiyatınız nedir?

Diyaloğa göre konuşun

DİL BİLGİSİ

سۆپەت:

yüksek dolap
güzel kız
Bu oda küçüktür.
O öğrenci çok akıllıdır.
Bugün hava çok güzel.
Bu nasıل bir ev? Bu güzel bir ev.
Şu nasıl bir lokanta? O çok temiz bir lokantadır.
Hocanız nasıl bir adam? Hocamız şişman bir adamdır.

ئەسلى دەرىجە	سېلىشتۇرما دەرىجە	ئەڭ يۇقىرى
iyi	daha iyi	iyi en
büyük	daha büyük	en büyük
temiz	daha temiz	en temiz
uzun	daha uzun	en uzun
çabuk	daha çabuk	en çabuk

Bu adam daha ihtiyardır.
Hangi yemek daha lezzetli?
O elbise daha pahalıdır.
Sınıfımızda kim en çalışkandır?
Çin dünyadaki en hızlı gelişen ülkedir.
Televizyon radyodan daha faydalıdır.

Yukarıdaki dil bilgilerini iyice öğrenin

OKUMA PARÇASI

HİNDİ

Nasreddin Hoca Akşehir pazarında bir adamın başına toplanmış olan kalabalığa yaklaşır. Satıcı elindeki kuşu satmaya çalışmakta ve fiyatı ise çok yüksek 50 Akçe, yan taraftaki tavuklar ise 5 Akçe. Hoca bir türlü fiyattaki aşırı farkı anlayamaz ve sorar. Hemşerim bu nasıl kuş 50 Akçe istersin?

– Hoca efendi bu bildiğin kuş değildir, bunun özelliği var.

– Neymiş özelliği?

Hocam bu kuşa papağan derler ve konuşur. Hoca aniden hemen eve koşar, kümesten hindisini kaptığı gibi pazara döner. Papağan satmakta olan adamın yanına durur ve yüksek sesle:

– Bu gördüğünüz kuş sadece 100 Akçeye, gel, gelll!

Herkesten çok papağan satan şaşar bu işe ve sorar.

– Hocam 100 Akçe çok değil mi bir hindi için?

– Sen 50 ye satıyorsun ama...

– Dedim ya hocam benim kuş konuşur ama...

– Öyleyse, benim ki de düşünür!

20 - DERS

HASTANEDE

Hasta: Günaydın, Doktor Bey, iç hastalıklar muayena odası burası mı?
Doktor : Buyurun neyiniz var?
Hasta: iki gündür, boğazım ağrıyor, öksürüyorum ve burnum akıyor.
Doktor : İştahınız nasıl?
Hasta: İştahım yerinde değil.
Doktor: Ateşiniz var mı?
Hasta: Dün akşamdan beri ateşim var.
Doktor: Gelin bakalım...38 dereceye çıkmış, elbisenizi çıkarın, dinleyeyim... siz önceden hastalanmış mıydınız
Hasta: Hayır, önceden sağlığım çok iyiydi.
Doktor: Başka ne rahatsızlığınız var?
Hasta: Göğsüm ağrıyor, geceleri terliyorum.
Doktor : Röntgen çektirin, haydi, çabuk gidin!!
Hasta: Doktor Bey, işte bu röntgen filmi, lütfen bakarmısınız?
Doktor: Peki, durumunuz normal. Önemli bir şey değil, grip olmuşsunuz, zamanında ilaç alıp, iğne vurduracaksınız. Bu ilaçları eczaneden alın.
Hasta: Teşekkür ederim. iyi günler.
Doktor : Geçmiş olsun, güle güle.

Diyaloğa göre konuşun

KELİMELER

boğaz (is)	گال
öksürmek (f)	يۆتەلمەك
ateş (is.s)	قىزىق، ئوت؛ ئوق
yükselmek (f)	ئېگىزلىمەك، ئۆرلىمەك، يۇقىرىلىماق
derece (is)	گىرادۇس
ileri (s)	ئىلگىرى
sağlık (is)	سالامەتلىك
rahatsız (s)	راھەتسىز، بىئارام

göğüs (is)	مەيدە، كۆكسى
gece (is)	كېچە
röntgen (is)	رېنتگېن
haydi (ünl)	1. تېزراق، قېنى 2. ھە، بولىدۇ، ماقۇل 3. بەلكىم 4. ھەي
çabuk (s)	تېز، چاپسان
işte (e)	مانا
durum (is)	ئەھۋال
zaman (is)	ۋاقىت، چاغ
ilaç (is)	دورا
iğne (is)	1. يېڭنە 2. يېڭنە مىخ، ئىلغۇچ 3. بۇلاپكا 4. ئىستېرىلكا
	5. ئوكۇل يېڭنىسى
geçmiş olsun (ünl)	ئۈشتلار كەلمەسكە كەتسۇن
kalb (is)	يۈرەك
akciğer (is)	ئۆپكە
karaciğer (is)	جىگەر
safra (is)	ئۆت
karın (is)	قوساق، قېرىن
mide (is)	ئاشقازان
böbrek (is)	بۈرەك
kafa (is)	باش
beyin (is)	مېڭە
atar damar (is)	ئارتېرىيە تومۇرى
toplardamar (is)	ۋېنا تومۇرى
önceden (is)	بۇرۇن، ئاۋۋال
büyükanne (is)	مومۇ
boşuna yanmasın diye	بىكارغا كەتمىسۇن دەپ
büsbütün (zf)	پۈتۈنلەي
birçok (s)	بىر مۇنچە
çevrilmek (f)	ئاغدۇرۇلماق
domates (is)	پىمىدۇر
güçleşmek (f)	ئىتتىكلەشمەك
iri (s)	زور، يوغان، چوڭ
irileşmek (f)	چوڭايماق، زورايماق
karartı (is)	سايە، كۆلەڭگە
küçükler (is)	كىچىكلەر
kabak (is)	كاۋا، قاپاق تۇرىدىكىلەر

kabuk (is)	پوستى
masal (is)	چۆچەك
mesut (s)	بەختسيار
mısırlık (is)	قوناقلىق
ne de (e)	يا، ياكى
olgunlaşmak (f)	يېتىشمەك
ödlek (s)	قورقۇنچاق
havlu (i)	لۆڭگە
parlaklaşmak (f)	پارقىراپ تۇرماق
sofa (is)	كاربدور
sarılmak (f)	يۆگەلمەك، چۇمكەلمەك، پۈركەنمەك، ئېسىلماق، قۇچاقلىماق
sıkılmak (f)	ئىچى سىقىلماق
nefes almak (is)	نەپەس، تىنىق
suret (is)	سۈرەت
sertleşmek (f)	قاتماق، قېتىشماق
salkım (is)	شىڭگىل
sarkmak (f)	سالقىلىماق
yorgan (is)	يوتقان
yeter ki (s.zf)	قىسقىسى
kalmak (f)	قالماق، تۇرماق
beklemek (f)	كۈتمەك، ساقلىماق
yorgun (s)	هارغىن
benzemek (f)	ئوخشىماق
kokmak (f)	پۇرىماق
hiç (zf)	زادى
gelecek (f)	كەلگۈسى
idare etmek (f)	باشقۇرماق
sulamak (f)	سۇغارماق
piyano (is)	پىيانىنو
yüzmek (f)	ئۈزمەك
kızmak (f)	ئاچچىقلانماق
daktilo (is)	خەت بېسىش ماشىنىسى
benzinci (is)	ماي قاچىلاش پونكىتى خادىمى
köşe (is)	بۇلۇڭ، دوقمۇش
asistan (is)	ياردەمچى، ياردەمچى ئوقۇتقۇچى
konsolusluk (is)	كونسۇلخانا
ülke (is)	دۆلەت، رايون

kiralamak (f)	ئىجارىگە ئالماق
oldukça (s)	خېلى كۆپ، نۇرغۇن
zor (s)	قىيىن
özlemek(f)	سېغىنماق

ÖDLEK

Nuri büyük annesinden cinlere, perilere, şeytanlara dair bir çok masallar dinlemiş. Bu masal onu ödlek bir çocuk yapmış. Bunun için Nuri geceleri ne bir yere çıkabiliyormuş, ne de yalnız başına dışarıda kalabiliyormuş. Işık olmayınca ve yanında ağabeyi bulunmayınca uyuyamıyormuş. Bir gün ağabeyi eve geç dönmüş. Nuri'nin yatma vakti gelmiş "yalnız yatmam" diye bağırmış çağırmışsa da, annesi kulak asmamış. Nuri'yi yatağına yatırıp çıkmış, çıkarken boşuna yanmasın diye lambayı da söndürmüs.

Nuri odada yalnız kalınca korkudan büsbütün yorgana sarılmış. Fakat çok sıkılmış ve nefes almak zorlaşınca başını dışarı çıkarmış. Tam bu sırada duvarda uzun bir suret görmüş "İşte cinler çıkmaya başladılar" diyerek var sesiyle bağırmaya başlamış, annesi: "Acaba ne oldu?" diyerek koşmuş. Nuri'nin yanına varınca işi anlamış. Pencereden giren ay ışığı duvarda asılı havluya vuruyormuş. Nuri'ye "cin" gibi görünen karartı, meğer bu havlunun gölgesiymiş.

Teksti iyice okuyun

Aşağıdaki parçayı Uygurcaya çevirin

Evlerin önü sebze bahçesi, bostanlık, hatta mısırlık, her yer domates! Küçüklerde, büyüklerde domatesleri aynı iştahla yiyorlar.

Geniş yapraklar arasına gizlenmiş olan kabaklar da yavaş yavaş olgunlaşıyor ve irileşiyor. Kabukları parlaklaşıyor ve sertleşiyor.

Fakat bu sakin ve hoş güz günlerinde küçügün, büyügün bakışları bağlara çevrilmiştir, onların sık, yeşil yaprakları arasında iri, kırmızı üzüm salkımları sarkıyor.

Toprağımız çok zengindir, iyi ve mesut yaşayabilmemiz için o bize her şeyi verebilir. Yeter ki, onu sevelim ve koruyalım.

Aşağıdaki sorulara cevap verin

1. Evinizin önünde neler var?

2. Toprağımız nasıldir? Ne yapmalıyız?
3. Nuri neden ödlek olmuş?

Aşağıdaki cümleleri iyice okuyun

Ateşi tutma, elini yakar.
Bu ondan iki kat daha pahalı.
Bana göre ikiside bir.
Bana imkan verirseniz, bu işi yaparım.
Bu derginin çok okuru var.
Ceket tam geldi.
Çalışmalarına hız verdiler.
Çocuk kendi kendine oynuyor, ilişmeyin!
Dağın ta tepesine kadar çıktık.
Gelmeniz, tanışmamıza vesile oldu.
Kulağıma bir şey fısıldadı ama, ne dediğini anlayamadım.
Odaya gitmek için sofradan geçtik.
Onun sofrası herkese açıktır.
Sakın söylediklerimi unutmayın.
Günlük harcamalar arttı.

هازىر بولۇۋاتقان ھەرىكەت ۋە يۈز بەرگەن ئىش:

Ben kitap okuyorum.
İşler çok iyi gidiyor.
Dışarıda yağmur yağıyor.
Berna seni parkta bekliyor.

هازىرقى ھالەت ۋە ھېسسىيات:

Çok yorgun görünüyorsun.
Annesine çok benziyor.
Yemekler çok güzel kokuyor.
Onlar İstanbul'da mı oturuyorlar.

چۈشۈم كېلىش قوشۇمچىلىرى

Annem evde kitap okuyor.
Şimdi o şirketimizi idare ediyor.
Siz ne okuyorsunuz.
Nurten çiçeği suluyor.
Fatma çocuğu seviyor.

يۆنىلىش كېلىش قوشۇمچىلىرى:

1) Siz nereye gidiyorsunuz?
2) Biz ona yardım ediyoruz.
3) O buraya geliyor.
4) Yaşı seksene yakındır.

ئۆتۈملۈك پېئىل
ئۆتۈمسىز پېئىل

bulunmak çalışmak, durmak
yazmak, okumak, sevmek

1) Evimiz Pekin 'de bulunuyor.
2) O İstanbul'da çalışıyor.
3) Biz denizi seviyoruz.
4) Çocuklar dinleniyorlar.
5) Biz bu kitabı okuyoruz.

Yukarıdaki dil bilgilerini iyice öğrenin

OKUMA PARÇASI

BİNDİĞİ DAL

Bir gün Hoca ateş için ağaca çıkmış odun kesiyormuş. Yakından geçen biri, Hoca'nın hararetli bir şekilde bindiği dalı kestiğini farkeder.

– Dikkatli ol, Hoca Efendi! diye uyarır. Kesmeye çalıştığın dal bindiğin daldır. Durmazsan, kesin yere düşeceksin.

Hoca cevap vermeye zahmet bile etmez.

İşsiz güçsüz insanlar her yerdedir. Kendilerine faydalı hiç birşey yapmazlar, size ne yapıp yapmayacağınızı anlatırlar işte. Hoca'nın zihni bunlarla meşgulken, kırmayı başardığı dalla birlikte aşağı düşer. Adam hakkındaki fikri hemen çark eder. Kesin önemsiz biri değildi bu adam. Gerçekte, hayatında karşılaşacağın en önemli adam olabilirdi. Kendine gelir gelmez, adamın arkasından koşar, fakat çok geçtir, adam gözden kaybolmuştur. Muhtemelen, Hoca'nın aklındaki şey bu bilge kişiye ne zaman öleceğini sormaktır.

ALIŞTIRMALAR

تۆۋەندىكى مىسالدىكىدەك ھازىرقى زامان شەكلى مەشقى قىلىڭ.

Okulu seviyor.

Okulu seviyorum.
Okulu seviyorsun.

Okulu seviyoruz.
Okulu seviyorsunuz.
Okulu seviyorlar.

1) Okula gidiyor.
2) Okuldan geliyor.
3) Okulda okuyor.
4) Köyü görüyor.
5) Köyde kalıyor.
6) Onu seviyor.
7) Denizde yüzüyor.
8) Ona kızıyor.
9) Ahmet'le görüşüyor.

تۆۋەندىكى ئىسىملارنىڭ چۈشۈم كېلىش شەكلىنى يېزىڭ.

müdür, fabrika, dekan, daktilo, kadın, ben, biz, o, onlar, doktor, öğrenci, konsolosluk, yaşantı, şiş kebap, benzinci, köşe, asistan, ders, dayı, dağ

تۆۋەندىكى ئىسىملارنىڭ چىقىش كېلىش شەكلىنى يېزىڭ.

ders, ben, sen, yol, ev, konsolosluk, meydan, pencere, okutman, cadde, İstanbul, Ankara, Pekin, Ali, babam, kitap, kim, ne, nere, arkadaş, odası

تۆۋەندىكى پارچىنى تەرجىمە قىلىڭ

TÖMER ÖĞRENCİLERİ

TÖMER'e her yıl birçok öğrenci geliyor. Bunların çoğu çeşitli ülkelerden Türkiye'ye üniversitede okumak için geliyorlar. Örneğin, Japonya'dan, Filistin'den, Almanya'dan. Birçok öğrenci yurtta kalıyor. Bazıları da arkadaşları ile ya da tek başına ev kiralıyorlar. ilk günler onlar için oldukça zor geçiyor. Çünkü dil bilmiyorlar. ülkelerini, ailelerini özlüyorlar. Sonra zamanla buraya alışıyorlar.

Sabahları TÖMER'e geliyorlar, Türkçe öğreniyorlar. Bazı öğrenciler öğleden sonraları matematik, fizik gibi dersler için dershaneye gidiyorlar. Onlar boş zamanlarında Türklerle arkadaşlık ediyorlar, geziyorlar, Ailelerine mektup yazıyorlar. Tatillerde de ülkelerine gidiyorlar.

21 - DERS

ANNE

Uyusun da büyüsün
Derdin, büyüdüm anne.
Bana o ak sütünden
Verdin, büyüdüm anne.

Uykuma yıldızları
Serdin, büyüdüm anne.
Anneler muradına
Erdin, büyüdüm anne.

Fazil Hüsnü DAĞLARCA

KELİMELER

büyümek (f)	چوڭ بولماق
demek (zf)	دېمەك
bana (e)	ماڭا
yıldız (is)	يۇلتۇز
sermek (f)	يايماق، ئاچماق، يەرگە يانتۇزۇۋالماق
murat (is)	مۇرات، مەقسەت
ermek (f)	يېتمەك
çırpınmak (f)	تالپۇنمەك
hal (is)	ئەھۋال، ھال
öyle (zf)	ئۇنداق، شۇنداق
müjde (is)	خۇشخەۋەر
şakımak, Ötmek (f)	سايرىماق
okunmak (f)	ئوقۇماق، مەدھىيەلىمەك
budala (s)	ئەخمەق، ھاماقەت
cam (is)	ئەينەك
değnek (is)	ھاسا، توقماق، كالتەك
eczane (is)	دورىخانا

fincan (is)	چاي چىنىسى، چاي ئىستاكانى
iyileşmek (f)	ياخشىلانماق
kesilmek (f)	كېسىلمەك
kız kardeş (is)	سىڭىل
mum (is)	شام
rahatça (zf)	راھەتلىنىپ
sarmak (f)	تاڭماق، يۆگىمەك
silmek (f)	ئۆچۈرمەك، سۈرتمەك
temizlemek (f)	تازىلىماق
zeki (s)	ئەقىللىق
zor (s)	قىيىن، تەس
fakat (bağ)	لېكىن، بىراق
elma (is)	ئالما
üzüm (is)	ئۈزۈم، كىشمىش
şeftali (is)	شاپتۇل
erik (is)	ئۆرۈك
armut (is)	ئامۇت
ceviz (is)	ياڭاق
kiraz (is)	گىلاس
karpuz (is)	تاۋۇز
kabak (is)	كاۋا
kavun (is)	قوغۇن
badem (is)	بادام
nar (is)	ئانار

Okuyalım, Söyleyelim

1. Anneler Çocuklarını büyütürken neler der?
2. Anne şimdi muradına ermişmidir? niçin?

MAVİ KUŞ

Bu sabah güneşten önce,
Bir mavi kuş kondu penceremize.
Baktı, baktıda yüzümüze,
Çırpındı, "viç!" "viç!" diye.

Kuşun bir güzel,
Bir candan hali vardı öylesine,
Belki de müjdeler şakıdı dilince,
Belki uzaklarda,
İyilikler, güzellikler okundu,
Evimiz, adımız üstüne.
Coşkun Ertepinar

Okuyalım, Söyleyelim

1. Pencerede konan kuş nasıldı?
2. kuş pencerede neler yaptı?
3. Şaire göre, bu kuş uzaklarda olanları haber verdimi?

GEÇMİŞ OLSUN!

Orhan yerde güzel renkli bir cam buldu. Ahmet bu camı Orhan'dan almak istedi ikisinin de eli kesildi.

Annesi Orhan'in elini kaynamış su ile sildi. İlaç sürdü.

Ahmet yakındaki eczanye gitti. Eczacı onun elini temizledi, sardı. Ona:

–Geçmiş olsun, dedi.

İkisinin de eli çabucak iyileşti.

Teksti ezberleyin

Aşağıdaki sorulara cevap verin

1. Orhan'ın ve Ahmet'in elleri niçin kesildi?
2. Çocukların elleri nasıl çabucak iyileşti?

Aşağıdaki cümleleri okuyun ve çevirin

Sizce bu iş çok zor mudur?
Bence bu doğru değildir.
Kız kardeşim kapıyı hafifçe vuruyor.
O iskemlede rahatça oturuyor.
Küçük çocuklar asker gibi yürüyorlar.
Bana daha temiz bir tabak veriniz.
Bu mum uzundur, ama şu değnek daha uzundur.
Şu çocuk güçsüzdür, fakat arkadaşından daha zekidir.
Bugün dünden soğuktur.

Şu bardak küçüktür, ama şu fincan dahada küçüktür.
Bu budala çocuk, şu zeki çocuktan daha terbiyelidir.

DİL BİLGİSİ

تەۋەلىك قوشۇمچىسى ئۇلانغان شەخسلەرنىڭ كېلىشلەر بىلەن تۈرلىنىشى:

كېلىشلەر	1 - شەخس	2 - شەخس	3 - شەخس
باش كېلىش	kitabım	kitabın	kitabı
	ekmeğim	ekmeğin	ekmeği
	amcam	amcan	amcası
	pantolonum	pantolonun	pantolonu
	günüm	günün	günü
ئىگىلىك كېلىش	kitabımın	kitabının	kitabının
	ekmeğimin	ekmeğinin	ekmeğinin
	amcamın	amcanın	amcasının
	pantolonumun	pantolonunun	pantolonunun
	günümün	gününün	gününün
چۈشۈم كېلىش	kitabımı	kitabını	kitabını
	ekmeğimi	ekmeğini	ekmeğini
	amcamı	amcanı	amcasını
	pantolonumu	pantolonunu	pantolonunu
	günümü	gününü	gününü
يۆنىلىش كېلىش	kitabıma	kitabına	kitabına
	ekmeğime	ekmeğine	ekmeğine
	amcama	amcana	amcasına
	pantolonuma	pantolonuna	pantolonuna
	günüme	gününe	gününe
چىقىش كېلىش	Kitabımdan	Kitabından	Kitabıdan
	ekmeğimden	ekmeğinden	ekmeğinden
	amcamdan	amcandan	amcasından
	pantolonumdan	pantolonundan	pantolonundan
	günümden	gününden	gününden
ئورۇن كېلىش	Kitabımda	Kitabında	Kitabında
	ekmeğimde	ekmeğinde	ekmeğinde
	amcamda	amcanda	amcasinda
	pantolonumda	pantolonunda	pantolonunda
	günümde	gününde	gününde

Yukarıdaki dil bilgilerini iyice öğrenin

OKUMA PARÇASI

ÇÖMLEK HESABI

Eskiden takvim bugünkü kadar yaygın değildi. Hele köylerde ancak önemli bazı olaylara göre zaman belirlenirdi. O yüzden özellikle Ramazan'da günleri şaşırmamak için bazı usuller uygulanırdı. On bir ayın sultanı Ramazan ayı daha gelir. Nasreddin Hoca zamanı belirlemek için bir çömlek alır bir yığın ufak taş toplar.

Akşam olduğu zaman bu taşlardan bir tanesini çömleğe atardı. Ramazan'ın kaçı olduğunu öğrenmek isteyince çömlekteki taşları sayardı. Hoca'nın bu usulünü bilen bir arkadaşı Hoca'ya küçük bir şaka yapmak ister. Bir gün gizlice Hoca'nın taşları büyüklüğünde bir kucak taşı çömleğe boşaltır. Sonra doğruca Hoca'nın yanına gider ve sorar:

– Hocam, bugün Ramazan'ın yirmi dördü mü, yirmi beşi mi? Arkadaşlarla bir karara varamadık. Bana Hoca'ya gir danış. O bilir, dediler. Hoca:

– Olur, şu bizim çömleğe bir bakalım, der. Hoca., çömleğin yanına gider. İçindeki taşları saymak için boşaltır. Hayretler içinde kalır. Taşları sayar, tam 124 tane taş vardır. Kendi kendine:

– Allah Allah! Hiç böyle şey olmaz! diye söylenir. Soru soran adamın yanına geri gelir:

– Bugün Ramazan'ın altmış ikisi der. Adam:

– Aman Hocam! Hiç böyle şey olur mu? Hiç ay altmış iki çeker mi? Hoca:

– Sen gene şükret, ben insaflı davrandım da yarısını söyledim. Benim çömleğin hesabına kalsaydı bugün Ramazan'ın yüz yirmi dördü idi. der.

ALIŞTIRMALAR

Mektup, Yurt, Abi, يۇقىرىقىدەك بىر جەدۋەل تۈزۈپ، كۆپلۈك ساندا كەلگەن

Inşaat, Tarla دېگەن ئىسىملارغا تەۋەلىك قوشۇمچىسى ئۇلاڭ.

تەۋەلىك قوشۇمچىسى ئۇلانغان يۇقىرىقى سۆزلەرنى كېلىشلەر بىلەن تۈرلەڭ.

22 - DERS

BİZİM KÖY

İlkbaharda yeşillenir yamaçlar,
Çiçek açar, meyve verir ağaçlar.
Sıralanır büyük, küçük bakraçlar,
Gelir artık davar sağmak nöbeti.

Bizim köyün yoktur saat kulesi,
Vardir ancak Denizlinin sesi.
Sabahleyin uyandırır herkesi,
Bizim horoz köyün şaşmaz saati.

Uyananlar çalışmaya koyulur,
Her köşeden ayrı bir ses duyulur.
Saban için tahta ağaç oyulur,
Yolundadır demircinin gayreti.

Bizim köyde çalışmayan insan yok,
Çalışmayan insan değil, hayvan yok.
Döşeğinde yan gelerek yatan yok,
Er olanın elindedir kısmeti.

Şiiri Ezberleyin

Okuyalım, Söyleyelim

1. Baharda köyün görünüşü nasılmış?
2. Köylüleri sabahleyin kim uyandırırmış?
3. Gündüzleri köyde herkes çalışıyor mu?

KELİMELER

meyve (is) — مېۋە
sıra (is) — سەپ بولۇش، ئوچرىت، رەت
bakraç (is) — مىس تۇلۇق

artık (zf)	ئەمدى (خىتاب سۆزى)
davar (is)	ئۇي ھايۋانلىرى
kule (is)	مۇنار
ancak (zf)	پەقەت، بىراق، لېكىن، پەقەتلا
deniz (is)	دېڭىز
herkes (is.zm)	ھەركىم، ھەممەيلەن، كىشىلەر
şaşmak (f)	ھەيران بولماق، چېچىلماق، يېڭىلمەك
koyulmak (f)	مەشغۇل بولماق
ayrı (s.zf)	ئايرىم، باشقىچە
saban (is)	ساپان
demirci (is)	تۆمۈرچى
gayret (is)	غەيرەت
döşek (is)	ئورۇن، چۈشەك
yan gelmek (f)	ياتىپاشلىماق
el (is)	قول
kısmet (is)	تەقدىر، قىسمەت
Atatürk (hi)	ئاتا تۈرك
alan (is)	مەيدان، ساھە
acı (s)	ئاچچىق، ھەسرەت
bıçak (is)	پىچاق
dolmak (f)	تولماق
ezber (s)	يات (ئوقۇماق)
etmek (f)	قىلماق
keskin (s)	ئىتتىك، ئۆتكۈر
neşe (is)	خۇشاللىق
nisan (is)	4 - ئاي
sıcak (s)	ئىسسىق
sıraya girmek (f)	سېپكە تىزىلماق
taşımak (f)	كۆتۈرمەك، ئېلىپ ماڭماق، توشۇماق
tören (is)	مۇراسىم
yazı (is)	يېزىق، ماقالە
yirmi (say)	يىگىرمە
yuvarlak (s)	يۇمىلاق
metin (is)	تېكىست، مەتىن
fikir (is)	ئوي - پىكىر

şef (is)	باشلىق
ortaokul (is)	تولۇقسىز ئوتتۇرا
eş (is)	ھەمراھ
milat (is)	مىلادىيە
sandal (is)	قېيىق
fakülte (is)	فاكۇلتېت
bulmak (f)	تاپماق
binmek (f)	1. مىنمەك 2. ئاشماق 3. باھا ئۆسمەك 4. قوشۇلماق، قېتىلماق
çarpmak (f)	ئۇرۇلماق، سوقۇلماق
satranç (is)	دامكا
enstitü (is)	ئىنستىتۇت
mağaza (is)	ماگىزىن
sanatçı (is)	سەنئەتچى، ئارتىس
ilginç (s)	قىزىقارلىق
raf (is)	قاچا - قۇچا، جاۋمن، كىتاب جازىسى
rüzgar (is)	شامال
kameriye (is)	قەمەرىيە
tavan (is)	ئۆينىڭ تۆرى

YİRMİ ÜÇ NİSAN GELDİ

Yirmi üç Nisan geldi. Yirmi üç Nisan Türk çocuklarının bayramıdır. Bu bayramı Türk çocuklarına Atatürk armağan etti.

Bayram sabahı Murat erkenden kalktı. Radyoyu açtı. Çocuklar şarkı söylüyorlardı:

Geldi yirmi üç Nisan
Neşe doluyor insan

Murat da annesine ezberden şiiri okudu:

Sevinelim biz,
Çalışalım biz,
Yorda millete
Yetişelim biz.

O sabah herkes okula erken geldi. Öğrenciler bahçede sıraya girdiler. Sonra tören alanına gittiler.

Öğrencilerin ellerinde Türk bayrakları, Atatürk'ün resimleri, yazıları vardı.

Teksti iyice okuyun

Aşağıdaki sorulara cevap verin.

1. Yirmi üç Nisan bayramını Türk Çocuklarına kim armağan etmiştir?
2. Öğrenciler ellerinde neler taşıyorlardı?

Aşağıdaki cümleleri okuyun ve çevirin.

Niçin su sıcak değil.
İlaç acı değildir.
Geçen hafta hava çok soğuktu.
Bıçak keskin değil.
O masa yuvarlak değil.
Geçen sene siz Pekin'e gittiniz mi?
Ahmet beni yine affetti.
Ailenizden ne haber aldınız?
Dün sinemaya gittiniz mi?
Ahmet mektubu yazdı mı?
Niçin odanın kapısı kapalıdır?
Bu masa ortada mıydı?
Bu kitabı okudunuz mu?

DİL BİLGİSİ

1. سوزۇق تاۋۇشلارنىڭ چۈشۈپ قېلىشى:

şehir + imiz - > şehrimiz
isim + in - > ismin
metin + i - > metni
ağız + i - > ağzı
oğul + un - > oğlun
fikir + i - > fikri
gönül+ ü - > gönlü
kısım+ı - > kısmı

2. idi نىڭ قوللىنىلىشى
بولۇشلۇق شەكلى

Ben öğretmen idim. - > Ben öğretmendim.
Sen akıllı idin. - > Sen akıllıydın.
O güzel idi. - > O güzeldi.
Biz çok başarılı idik. - > Biz çok başarıydık.
Onlar mutlu idiler. - > Onlar mutluydular.

3. Yok,Var لارنىڭ ئۆتكەن زامان شەكلى:

Parkta çok çocuk vardı.
Gök yüzünde tek bir bulut yoktu.

Odada kimse yoktu.
Kütüphanede çok Türkçe kitap vardı.
Dün vaktim yoktu.

سوئال شەكلى:

Dershanede öğrenci var mıydı?
Bu köyde ortaokul var mıydı?
O şehirde üniversite var mıydı?

بولۇشسىز سوئال شەكلى:

Kütüphanede Türkçe sözlük yok muydu?
Odada radyo yok muydu?
Bahçede hiçbir çocuk yok muydu?

4. Sonra (كېيىن)، Kadar (غىچە، گىچە) قوشۇمچىلىرى:

sonra قوشۇمچىسى:

Dersten sonra
Bizden sonra
Toplantıdan sonra
Milattan sonra (M.S.)
Öğleden sonra biz sinemaya gittik.
Şundan sonra sokağa çıktık.
Yemekten sonra biraz dinlendi.
Arkadaşım iki gün sonra Ankara'ya gitti.
Ali de az sonra eve döndü.
Hasta üç hafta sonra iyileşti.

Kadar قوشۇمچىسى:

Biz akşama kadar gölde sandalla gezdik.
Onlar sabahtan akşama kadar çalışıyorlar.
Biz parka kadar beraber gittik.

5. چىقىش كېلىش:

- dan/ - den / - tan/ - ten
odadan, evden, kitaptan, mektuptan, fakülteden, senden
Kahvaltıdan sonra biz fakültemizden çıktık.
Dün sabahtan akşama kadar evde değildim.
Ben kütüphaneden iki enteresan kitap aldım.
Neden bize gelmiyor?
Siz ne zaman İstanbul'dan geldiniz ?

Yukarıdaki dil bilgilerini iyice öğrenin

OKUMA PARÇASI

DERDE DEVA

Nasreddin Hoca pazara giderken mahalleden şakacı biri yanına gelip:
_Efendim akşam uyurken fare ağzıma kaçtı.Bunun çaresi nedir?
_ Çaresi kolay demiş Nasreddin Hoca, acıkmış bir kediyi ağzınıza sokup yutun!

ALIŞTIRMALAR

تۆۋەندىكى جۈملىلەردىكى بوشلۇقلارنى كېلىش قوشۇمچىلىرى بىلەن، تىرناقنى مۇۋاپىق قوشۇمچىلار بىلەن تولدۇرۇڭ.

1) Öğrencilerimiz ders _ ( ) lokanta _ gittiler.
2) Dün kahvaltı _ ( ) siz _ çok bekledik.
3) Ali sabah _ akşam _ ( ) çalışıyor.
4) Sporcular gölde öğle _ ( ) sandalla gezdik.
5) Kız kardeşim de iki gün _ ( ) köy _ gitti.
6) Onlar ile sabah _ ( ) konuştuk.
7) Bugün biz İsmail _ ( ) okul _ geldik.

تۆۋەندىكى جۈملىلەردىكى خاتالىقنى تۈزىتىڭ.

1) Biz işçiyiz.
2) Siz köylü din.
3) Onlar memurdular mı?
4) Ahmet doktor değil memurydu.
5) Dün Çarşamba değil Perşembedir.
6) Bu şehirde tramvay var mudu?
7) Dün siz burada geldin misiniz?
8) Ben bu kitap Ali daha vermetik.
9) İki saattan sonar biz şehire vardımız.
10) Ders sonar nereye gitsiniz?
11) Çocuklar toprak oturtular.
12) Şu adam dekanımız mi değildi.

23 - DERS

AĞAÇLAR VE ARILAR

Ağaçı kıskanırım,
Yemiş yüklü dalı var.
Bahar olsun, güz olsun,
Ne güzel masalı var.

İmrenirim arıya,
Petek petek balı var.
Konduğu çiçeklerin,
Pembesi var, alı var.

KELİMELER

kıskanmak (f)	قىزغانماق، ھەسەت قىلماق، ياخشى كۆرمەك
yemiş (is)	يېمىش، مېۋە
yük (is)	يۈك
dal (is)	تال، شاخ، پۇتاق
imrenmek (f)	زوقى كەلمەك
arı (is)	ھەرە
petek (is)	بال ھەرە ساندۇقى، ھەرە كۆنىكى
pembe (s)	ھال رەڭ
al (kırmızı) (s)	قىزىل
şarkı (is)	ناخشا
bıldırcın (is)	بۆدۈنە
turaç (is)	قىرغاۋۇل، ئورمان كەكلىكى
yokuş (is)	دۆڭلۈك
yeri (is)	ئورنى
serinlik (is.s)	سالقىنلىق
esmek (f)	چىقماق (شامال)
küme (is)	دۆۋە
bozmak (f)	پارچىلىماق، بۇزماق، يېغىشتۇرماق

baraj (is)	توسما، توغان
bıyık (is)	بۇرۇت
bomboş (s)	قۇپقۇرۇق
çirkin (s)	سەت
dolaşmak (f)	ئايلانماق، چۆگىلىمەك
dudak (is)	كالپۇك، لەۋ
er (is)	ئەسكەر
hemşire (is)	سېستىرا
kızılay (is)	ھىلال ئاي جەمئىيىتى
kolay (s)	ئاسان، ئوڭاي
mezarlık (is)	قەبرىستان
mosmor (s)	قېنىق پوررەڭ
masmavi (s)	كۆپكۆك
olay (is)	ۋەقە، ھادىسە
piyes (is)	سەھنە ئەسىرى
sapsarı (s)	ساپسېرىق
servi (is)	ئارچا دەرىخى
sipsivri (s)	ئۆچلۈق
siyah (s)	قارا
son (is)	ئاخىر
tahta (is)	تاختاي
torba (is)	خالتا
tüfek (is)	مىلتىق
upuzun (s)	ئۇزۇندىن ئۇزۇن
yemyeşil (s)	يالپىيىشىل
korumak (f)	قوغدىماق
düşünmek (f)	ئويلىماق ، خىيال سۈرمەك
azıcık (s)	ئازغىنە
hadi (zf)	قېنى ئەمىسە
duş almak (f)	مۇنچىغا چۈشمەك
afiyet olsun (ünl)	تامىقىڭىز سىڭسۇن
otel (is)	مېھمانخانا
aşmak (f)	ئاشماق، ئۆتمەك
sık sık (s)	پات - پات، تېز - تېز، دائىم
odun (is)	ئوتۇن
silah (is)	قورال

yazık (ünl)	ئىسسىت، ئېچىنىش
imkan (is)	مۇمكىن، ئىمكان
dokunmak (f)	تەگمەك
sakın (ünl)	ھەرگىز، پەخەس بول، ھەزەر ئەيلىمەك
geçinmek (f)	كۈن ئۆتكۈزمەك
laboratuvar (is)	لابوراتورىيە
trafik (is)	قاتناش
bulvar (is)	دەرەخ سايە تاشلاپ تۈرغان چوڭ يول

GÜZ TÜRKÜSÜ

Yazı kanatlarında götürdü göçmen kuşlar,
Boş kaldı yuvaları.
Bıldırcın, keklik, turaç doldu düzler, yokuşlar,
Başladı kuş avları.

Yerini serinliğe verdi sıcak havalar,
Esiyor güz yelleri.
Nerde yeşil bahçeler, hani altın ovalar?
Yerde yaprak selleri.

Küme küme olmuşlar, şimdi bağ bozuyorlar,
Köyümün güzelleri.
Çocuklar okullarda, bilmem ne yazıyorlar?
Kalem tutan elleri.

KÜÇÜK ALİ

Murat halasına bir mektup yazdı. Halacığım:
23 Nisan akşamı okulda piyes oynadık. Piyeste ben küçük Ali oldum. Süleyman Türk komutanı oldu. Hasan köy muhtari oldu. Hüseyin, İsmail'de düşman eri oldular. Hepimize siyah bıyıklar taktılar. Tahtadan tüfeklerimiz vardı. Piyeste düşmanları yendik. Ben yaralandım. Kızılayın hemşireleri yaramı sardılar. Sonra:

Küçük asker, küçük asker
Vatan senden hizmet ister

Şarkısını soyledik.

Parçayı çevirin

Aşağıdaki sorulara cevap verin

1. Piyeste neler oldu?
2. Çocuklar piyesin sonunda hangi şarkıyı söylediler?
3. Murat halasına mektupta hangi olayı anlatıyor?

Aşağıdaki cümleleri okuyun ve çevirin

Onun torba torba paraları var.
Mezarlıkta sıra sıra serviler vardı.
Hizmetçi kız çok çirkindi.
Öğretmenimiz kolay kolay dersler veriyor.
Gökte kara bulutlar dolaşıyor.
Gül Hanım çok selam gönderdi.
Barajda yeşil ağaçlar, mavi sular var.
Gül Hanımın kıpkırmızı dudakları var.
Odalar bomboş.
Demir Bey korkudan sapsarı kesildi.
Sizin masmavi gözleriniz var.
İlkbaharda kırlar yemyeşil olacak.
Adamın elinde sipsivri bir bıçak gördüm.
Öğretmenimiz upuzun bir hikaye anlattı.

DİL BİLGİSİ

1. پېئىللارنىڭ شەخسلەر بىلەن تۇرلىنىشى ۋە پېئىل زامانلىرى:

شەخسلەر	زامانلار	بىرلىك			كۆپلۈك		
1 - شەخس	ئۆتكەن زامان	çalıştım	uyandım	duydum	çalıştık	uyandık	duyduk
		Seyrettim	kapattım	konuştum	Seyrettik	kapattık	konuştuk
	هازىرقى زامان	çalışıyorum	uyanıyorum	duyuyorum	çalışıyoruz	uyanıyoruz	duyuyoruz
		seyrediyorum	kapatıyorum	konuşuyorum	seyrediyoruz	kapatıyoruz	konuşuyoruz
	كەلگۈسى زامان	çalışacım	uyanacım	duyacım	çalışacız	uyanacız	duyacız
		seyredicem	kapatıcım	konuşucam	seyredicez	kapatıcız	konuşucaz

2 - شەخس	ئۆتكەن زامان	çalıştın	uyandın	duydun	çalıştınız	uyandınız	duydunuz
		seyrettin	kapattın	konuşdun	seyrettiniz	kapattiniz	konuşdunuz
	هازىرقى زامان	çalışıyorsun	uyanıyorsun	duyuyorsun	çalışıyorsunuz	uyanıyorsunuz	duyuyorsunuz
		seyrediyorsun	kapatıyorsun	konuşuyorsun	seyrediyorsunuz	kapatıyorsunuz	konuşuyorsunuz
	كەلگۈسى زامان	çalışıcaksın	uyanıcaksın	duyucaksın	çalışıcaksiniz	uyanıcaksiniz	duyucasiniz
		seyredicеksın	kapatıcaksın	konuşucaksın	seyredicеksinız	kapatıcaksiniz	konuşucaksiniz
III - شەخس	ئۆتكەن زامان	çalıştı	uyandı	duydu	çalıştılar	uyandılar	duydular
		seyretti	kapattı	konuşdu	seyrettiler	kapattılar	konuştular
	هازىرقى زامان	çalışıyor	uyanıyor	duyuyor	çalışıyorlar	uyanıyorlar	duyuyorlar
		seyrediyor	kapatıyor	konuşuyor	seyrediyorlar	kapatıyorlar	konuşuyorlar
	كەلگۈسى زامان	çalışıcak	uyanıcak	duyucak	çalışıcaklar	uyanıcaklar	duyucaklar
		seyredicek	kapatıcak	konuşucak	seyredicekler	kapatıcaklar	konuşucaklar

يۇقىرىقى جەدۋەلدە كۆرسىتىلگەن پېئىللارنىڭ شەخسلەر بىلەن تۈرلىنىشى ھەم پېئىل زامانلىرىغا دىققەت قىلىڭ ۋە زامان قوشۇمچىلىرىنى كۆرسىتىڭ.

چۈشۈم كېلىشىنىڭ ئىشلىتىلىشى:

Kimi arıyorsunuz?
Neyi arıyorsunuz? (O ne arıyor?)
Biz Pekin'i geziyoruz.
Vapur Karadeniz'i 18 saatte aşıyor.
Ben her gün o adamı görüyorum .
Bu cümleyi oku.
Şu defteri al.
Ben orada Bahar'ı geçtim .
O öğrenci bütün suyu içti.
Kötüleri sevmeyiniz, onlara yardım etmeyiniz!
Ayşe'ye söyle, kitabı getirsin, bana çok lazım.
Öyle ise git, kitabı Ali'den al.
Ne yazık ki, kitap yarın bana çok lazım.
Bununa da imkan yok, bu akşam da çok işim var.
Kaçmasına imkan yok.

بۇيرۇق جۈملە:

Pencereyi aç, oda havalansın.
Sakın oraya gitmeyin.
Allah cezasını versin.
Yüksek sesle okuyun.
Eşyasına dokunmayın.
Geçmiş olsun!
Öğrenciler yarın bütün ödevlerini bana getirsinler.

Yukarıdaki dil bilgilerini iyice öğrenin

OKUMA PARÇASI

DÜNYANIN DENGESİ

Dünyada meraklılar çok...
Biri hocaya:
_ Şu dünya ne kadar tuhaf, demiş.
Hoca aksakalını sıvazladıktan sonra:
_ Neresi tuhaf diye sormuş.
_ Sabah oldumu insanların her biri bir tarafa gidiyor.
Bazıları bu yana bazıları bu yana...
Neden ki? Deyince Hoca çok fazla düşünmeden şu cevabı vermiş:
_ Neden olacak hepsi bir tarafa gitse dünyanın dengesi bozulurda ondan...

ALIŞTIRMALAR

تۆۋەندىكى جۈملىلەرنى تەرجىمە قىلىڭ

1) Yeni yılınız kutlu olsun.
2) Yolunuz açık olsun.
3) Hayırlı olsun.
4) Lütfen radyoyu biraz daha açın. Sesi çok az geliyor.
5) Kahveniz nasıl olsun? Az şekerli mi, çok şekerli mi?
6) Hoşçakal' kardeşim Ahmet.
7) Sana da, kardeşine de geçmiş olsun.
8) Her cümleye büyük harfle başlayın ve cümle sonlarına nokta koyun.
9) Yaşasın Halk! Yaşasın Cumhuriyet!
10) Sakın vaktini boşa geçirme! Derslerine çok çalış! Arkadaşlarınla da iyi geçin.

تۆۋەندىكى جۈملىدىكى خاتالارنى تۈزىتىڭ.

1) O dün üniversitededir.
2) Biz bu sabah parktadık.
3) Öğrencilerimiz dün akşam sinematadırlar.
4) Siz kahvaltıtan sonra neretesiniz?
5) Onlar akşam kadar tarlata çaluşdınız.
6) Biz ders sonra lokanta gitdim.
7) Li Bey mağaza gitti.
8) Babam köydedim.
9) Ağabeysiniz İstanbul'dasınız.
10) Müdürüz sanatoryumdadık.

تۆۋەندىكى جۈملىلەرنى تىرناقتىكى سۆزلەر بىلەن تولۇقلاڭ.

1) Ben sinemada _ (ئەلى) gördüm.
2) Yusuf meydanda _ (سەن) bekliyor.
3) Babanız _ (كىم) arıyor ?
4) Siz _ (بۇ كىتاب) aldınız mi?
5) Öğrenciler _ (غۇلجا) geziyorlar.
6) Annem köyde _ (كۆزىچە) geçti.
7) İsmail İzmir'den mi _ (خەت) gönderdi.
8) Ben her gün _ (گېزىت) okuyorum.
9) Ferit _ (ئىشىك) aç, çocuk içeri girsin.
10) Ben _ (ھېچ ئىش) bilmiyorum.

تۆۋەندىكى سۆزلەر بىلەن جۈملە قۇراشتۇرۇڭ.

1) bugün, ben, görmek, İsmail
2) Emine, Ankara, yazmak, mektup
3) o öğrenci, anne, göndermek, para
4) amcam, fabrika, ben, telefon etmek
5) Ayşe, akşam, bu, sözlük, getirmek
6) ben, kahvaltı, bulmak, sen, sonra
7) o, dergi, lazım, çok, bu
8) bu, imkan yok, niçin
9) annem, et, her, gün almak
10) teyzemiz, dergi, gazete, her, gün, okumak

تۆۋەندىكى پارچىنى ئوقۇڭ ۋە تەرجىمە قىلىڭ

YOL GÖSTERME

Şimdi okuldasınız. Okuldan çıkın ve sola dönün. Biraz ilerde trafik ışığı var. Trafik ışığından sağa dönün ve biraz yürüyün. Sonra ilk yoldan sola dönün ve düz gidin. Bu Atatürk Bulvarı'dır. Sağ tarafta, köşede, büyük bir postane var. Postaneden sağa dönün ve düz gidin. Sol tarafta İş Bankası var. Onu geçin ve düz gidin. Sağ tarafta ilk büyük bina kütüphanedir.

24 - DERS

PAPATYALAR

Bahar olsun da seyredin:
Nasıl süsler bayırları,
Zümrüt gibi çayırları,
Yüze gülen o pek nazlı,
Gelin yüzlü papatyalar,
Altın gözlü papatyalar...

Tarlalarda hoşa giden,
Sarı, turuncu, pembe, mor,
Birçok güzel çiçek olur,
Bence güzeldir hepsinden,
Güler yüzlü papatyalar,
Altın gözlü papatyalar...

Yaprakları kıvır kıvır:
O da ayrı bir güzellik,
Boy bos, boyu ipincecik,
Hem güzel hemde nazlıdır,
Gelin yüzlü papatyalar,
Altın gözlü papatyalar...

Rüzgar eser, bir o yana,
Bir bu yana, hep beraber,
Dalga dalga eğilirler,
Ferahlık verirler insana,
Güler yüzlü papatyalar,
Altın gözlü papatyalar...

Okuyalım, Söyleyelim

1.Papatyalar, çayırları nasıl süslüyor?
2.Yazara göre, çiçeklerin en güzeli hangisidir?
3.Rüzgar esince papatyalar nasıl görünürler?

KELİMELER

zümrüt (s)	يېشىل
çayır (is)	ئوتلاق، ياياق
papatya	مايچېچەك
pek (zf)	بەكمۇ، ناھايىتى
hoşa gitmek (f)	زوقى كەلمەك
turuncu (s)	ئاپېلسىن رەڭگى
bir çok (s)	بىر مۇنچە
güler yüz (s)	خۇش چىراي
kıvır kıvır (s)	تولغانماق
boy bos (is)	بوي - تۇرق، قەددى - قامەت
ipince (s)	ئىنچىكە
mor (s)	كۆكۈچ، سۆسۈن
bayır (is)	دالا، تاغ باغرى
dalga (is)	دولقۇن
dar (s)	تار
değişmek (f)	ئالماشتۇرماق، يەڭگۈشلىمەك، ئۆزگەرمەك
dikmek (f)	تىكمەك (كىيىمنى)
ev kadını (is)	ئائىلە ئايالى
fırtına (is)	قارا بوران
hayırlı geceler	ياخشى چۈش كۆرۈڭ
geniş (s)	كاڭ، كەڭتاشا
ilk önce (is)	ئالدى بىلەن
nezle (is)	زۇكام
olacak (f)	بولغۇسى
sağol (ünl)	رەھمەت
saklanmak (f)	يوشۇرۇنماق
sevgili (s)	سۆيۈملۈك
şimşek (is)	چاقماق
terzi (is)	سەيياۋ، تىككۈچى
yıldırım (is)	چېقىن
yusyuvarlak (s)	يۇمىلاق
zil (is)	زىل، قوڭغۇراق
istirahet (is)	ئارام ئېلىش
form (is)	شەكىل، پىسگورا
göstermek (f)	كۆرسەتمەك
yolculuk (is)	سەپەر

sadece (zf)	پەقەت
sigara (is)	تاماكا
kavga (is)	ئۇرۇش، جېدەل - ماجرا
piknik (is)	دالا تاماقى
kargo (is)	ھاۋالىلىك يوللاش
canla başla (zf)	پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن
içeri (is)	ئۆي ئىچى
kaybetmek (f)	يوقاتماق، مەھرۇم بولماق
yaşam (is)	ھايات
son derece (zf)	ئىنتايىن
tenis (is)	چوبلا توپ
dinamik (s)	جانلىق، تېتىك
dinç (s)	ساغلام، كۈچلۈك
ideal (s)	غايىلىك

GÜNEŞ VE AY

Bir gün Ay güneşe seslenmiş:
- Sevgili Güneş. Bana bir elbise diker misin?
Güneş Ay'a cevap vermiş:
- Dikeyim. Fakat elbisen nasıl olacak?
Sen her gece değişiyorsun, Bazen dar, bazen geniş.
Bazen yusyuvarlak oluyorsun. Elbiseni hangi gününe göre dikeyim?
Ay:
- Doğru söylüyorsun Güneş – demiş.
Sonra Ay, bulutların arasına girmiş saklanmış.

Aşağıdaki sorulara cevap verin

1. Ay Güneş'ten ne istedi?
2. Güneş niçin Ay'a elbise dikememiş?

Tekstı ezberleyin

DİYALOG

- Ali, sen ne olacaksın?
- Ben asker olacağım.
- Mehmet, ya sen ne olacaksın?
- Ben mühendis olacağım.

– Ayşe, sen ne olacaksın?
– Ben ev kadını olacağım.
– ya sen?
– Ben hiç bir şey olmayacağım, öğretmenim.
– Böyle söyleme kızım, sende elbette bir şey olacaksın.
– Ne gibi öğretmenim?
– Belki terzi olacaksın.
– Sağol, öğretmenim.
– Hayatta bir şey olmak gerek.
– Evet, hayatta mutlu olmak için çalışkan olmak gerek.
– Bugün Nadir yok, hasta mı oldu?
– Nezle oldu öğretmenim, iki gün daha gelmeyecek.
– Ona geçmiş olsun deyiniz.
– Saat yedi buçuk oldu, zil çalıyor.
– Allaha ısmarladık, öğretmenim.
– güle güle kızım, hayırlı geceler.

Aşağıdaki parçayı okuyun ve Uygurcaya çevirin

Geçen sene çok kar yağdı.
Soğuk rüzgarlar esti.
Çocuklar hasta oldu.
Sonra tekrar güneş çıktı.
Gökte bulutlar pamuklara benzedi.
Ama biraz sonra hava yavaş yavaş karardı.
Bir fırtına başladı, ilk önce.
Şimşekler çaktı, sonra yıldırımlar düştü.
Daha sonra yağmur yağdı.

Diyaloğa göre konuşun

DİL BİLGİSİ

- acak/ - ecek

بىرلىك

Ben gideceğim.
Sen okuyacaksın.
O kalacak(tır).

كۆپلۈك

Biz yazacağız.
Siz bekleyeceksiniz.
Onlar istirahat edecekler(dir).

كەلگۈسى زامان قوشۇمچىلىرى

بولۇشسىز شەكلى:

كۆپلۈك	بىرلىك
Biz almayacağız.	Ben yapmayacağım.
Siz almayacaksınız.	Sen kalmayacaksın.
Onlar gitmeyecekler(dir).	O vermeyecek(tir).

سوئال شەكلى:

كۆپلۈك	بىرلىك
Biz çalışacak mıyız?	Ben gidecek miyim?
Siz onu bekleyecek misiniz?	Sen yazacak mısın?
Onlar gezecekler mi?	O okuyacak mı?

بولۇشسىز سوئال شەكلى:

كۆپلۈك	بىرلىك
Biz istirahat etmeyecek miyiz?	Ben kalmayacak mıyım?
Siz söylemeyecek misiniz?	Sen vermeyecek misin?
Onlar bulmayacaklar mı?	O gitmeyecek mi?

Ben evde onu bekleyeceğim.
O yarın Pekin'e gelecek.
Onlar yarın çalışmayacaklar.
Siz bu akşam sinemaya gidecek misiniz?
Siz gara gitmek için bir taksi çağırmayacak mısınız?
Rana gelecek hafta İstanbul'da olmayacak.
Dr. Ali Pazar günü bize gelecek.

بۇيرۇق شەكلى:

Sen beni burada bekleyeceksin.
Yarın saat 9'da kalkacaksın.
Sen gece yarısı dışarı çıkmayacaksın.

1 - شەخس ئىستەك مەيلى

1 - شەخس بىرلىكىنىڭ ئىستەك شەكلى

- ayım/ - eyim

almak - > alayım
vermemek - > vermeyeyim
yapmamak - > yapmayayım
gelmek - > geleyim
bilmek - > bileyim
beklemek - > bekleyeyim

- alım/ - elim

yazmak - > yazalım
sevmek - > sevelim
gezmek - > gezelim

okumak - > okuyalım
kalmamak - > kalmayalım
kaybetmemek - > kaybetmeyelim

مىسالار:

– İyi ama şimdiye kadar hiç form doldurmadım. Yardım eder misiniz?
– Ben size göstereyim.
Doğayı sevelim ormanları koruyalım.
Biz mavi yolculuğa çıkalım.
Bu dünyada gülelim oynayalım, yaşamdan zevk alalım.
Bu yaz tatile gidelim mi, gitmeyelim mi?

Yukarıdaki dil bilgilerini iyice öğrenin

OKUMA PARÇASI

GÖLE KOŞ

Hoca, bir gün kırlardan topladığı çalı çırpıyı eşeğine yükleyip evine götürürken
– Acaba, yaş çırpı da kurusu gibi yanar mı? diye düşünür ve şeytana uyar
çakmağını çakar ve alevi çalı çırpıya dokundurur. Aralarında kuruları da bulunan ç
çırpı hemen alev alır. Eşekte bir korku, bir telaş, huzursuzluktur başlar. Anıra anı
çifte ata ata dört nala koşmağa başlar. Hoca da arkasından olanca gücüyle bağırır:
– Aklın varsa göle koş!

ALIŞTIRMALAR

تۆۋەندىكى سۆزلەرنىڭ كۆپلۈك شەكلىنى يېزىڭلار.

Kelime kardeş bey okul gün hafta anne tüccar
mühendis nüfus türkü çamaşır dergi renk çarşı

تۆۋەندىكى ئىسىملارنى كېلىشىلەر بىلەن تۇرلەڭ.

Etek kazak ev uçak otobüs bardak yemiş gezme
çamur dere

تۆۋەندىكى پېئىللارنى كەلگۈسى زامانىنىڭ بولۇشلۇق شەكلى بويىچە تۇرلەڭ.

gitmek, vermek, beklemek, seyahat etmek, kaybetmek, kalmak, istirahat etmek
almak, oynamak, başlamak, söylemek

تۆۋەندىكى پېئىللارنى كەلگۈسى زامانىنىڭ سوراق شەكلى بويىچە تۈرلەڭ.

dolaşmak, bitirmek, çağırmak, çıkmak, vedalaşmak, okumak, yazmak, kabul etmek, görmek, telefon etmek, yemek

تۆۋەندىكى پېئىللارنى كەلگۈسى زامانىنىڭ بولۇشسىز ۋە بولۇشسىز سوراق شەكلى بويىچە تۈرلەڭ.

Yazmamak, gelmemek, söylememek, beklememek
çalışmamak, getirmemek, vermemek, göndermemek

تۆۋەندىكى جۈملىلەردىكى تىرناق ئىچىدىكى پېئىلنى كەلگۈسى زامانىنىڭ مۇۋاپىق شەكلىگە ئايلاندۇرۇڭ.

1) Yarın pikniğe (çıkmak).
2) İki gün sonra biz İstanbul'a (gitmek).
3) Bir hafta sonra tatil (başlamak).
4) Bu akşam arkadaşlarımla (vedalaşmak).
5) Ahmet buraya (gelmek)?
6) Siz ne zaman işinizi (bitirmek)?
7) Biz sinemaya ne zaman (gitmek)?
8) Yarın akşam toplantı (yapmak)?
9) Bu pazar günü onlar (seyahate çıkmak).
10) Ben burada iki gün (kalmak).

جۈملىلەردىكى بوش ئورۇنلارنى مۇۋاپىق كەلگۈسى زامان قوشۇمچىسى، شەخس قوشۇمچىسى بىلەن تولۇقلاڭ.

1) Yarın öğleden sonra evde ol _ mısınız ?
2) Siz bu yıl tatilinizi nerede geçir _ siniz ?
3) Yakında birçok yabancı dost ülkemize gel _ .
4) Bugün saat beşte ben sinemaya git_ .
5) Gelecek hafta bir toplantı var. Rektörümüz orada konuş _ .
6) Onlar Ahmet Bey'i telefonla ara _ .
7) Yarın akşam o güzel kız, arkadaşıyla Ankara'ya git _ .

تۆۋەندىكى پېئىللارنىڭ I شەخس ئىستەك مەيلىنى يېزىڭ.

Kalkmak, alışveriş yapmak, gitmek, etmek, göstermek, seyretmek, şarkı söylemek, yazmak, unutmamak, yanlış yapmamak

تىرناق ئىچىدىكى پېئىللارنى I شەخس ئىستەك مەيلىگە ئايلاندۇرۇڭ.

l) Ali çabuk ol, çok vakit (kaybetmemek).
2) Çok yoruldum, şimdi biraz (dinlenmek).
3) Şimdi (okumamak), birkaç cümle (yazmak).
4) Burada biraz (gezmek).
5) İsmail daha gelmedi, onu biraz (beklemek).
6) Kız kardeşimi sinemaya (götürmemek).

بوش ئورۇنلارغا مۇۋاپىق قوشۇمچىلارنى تولدۇرۇڭ.

1) Biz öğle — ——sinemaya gideceğiz.
2) Ben eve kardeşim —— döndük.
3) Mehmet işini Yusuf —— —— bitirdi.
4) İki saat —— büyük kardeşim gelecek.
5) Ben buraya bir saat —— geldim.
6) Ben bir ay —— sanatoryuma gideceğim.
7) O sabahtan akşam —— —— evde bulundu.
8) Dostum Ali ben —— —— iki kitap getirdi.
9) Siz — —— bunu yaptım.
10) İki kardeş köşe — —— yürüdiler.
11) Biz beş gün — gitmek — iki bilet aldık.

sonra, evvel, kadar, ile ve için لارغا بىردىن جۈملە تۈزۈڭ.

تۆۋەندىكى پارچىنى ئوقۇپ ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىڭ

Spor sağlıklı bir yaşam için son derece önemlidir. Bugün 7'den 70'e herkes spor yapıyor. İnsanlar yürüyor, yüzüyor, tenis, futbol, basketbol oynuyor. Bu sporların hepsi de insanları sağlıklı yapıyor. Böylece onlar bazı hastalıklara yakalanmıyorlar, kendilerini daha dinç, daha genç ve dinamik hissediyorlar. Bazı insanlar, "Spor yapmıyorum, çünkü hiç vaktim yok" ya da "Spor salonlarına gitmek için param yok" diyor. Bence bu sözler çok yanlış. Hergün yarım saatlik bir yürüyüş spor yapmak ve sağlıklı olmak için çok ideal. Yarım saat zaman ayırmak hiç de zor değil, ayrıca parasız. Öyle değil mi? Hepimiz spor yapalım, daha sağlıklı ve uzun bir ömrümüz olsun.